Odmieniony!

Ponad 200 nowych porad i inspiracji

Mam Ogród

10/2026 PAŹDZIERNIK
Cena: 7,99 zł (w tym 8% VAT)

Szczęśliwe chwile wśród roślin

Drobne owoce pełne zdrowia
Jak się z nimi obchodzić, by zachowały witaminy

Testujemy wygodne taczki ogrodowe

Częste mity o sezonowym nawożeniu

Zielone pogotowie: czas na wielkie porządki

Pieczone jabłuszka
Pyszne, bo własne!

Jesienne stroiki

Najpiękniejsze dekoracje na rabaty, tarasy i do mieszkania

KROK PO KROKU

Kącik z paleniskiem
Łatwy projekt + lista roślin

EKSTRA! Kalendarz, który pomoże zaplanować pracę w październiku

ISSN 2353-3579 INDEKS 400394
10
9 772353 357605

Numer w sprzedaży do:
13.10.2026

Cat's Best®
100% włókien roślinnych

POSZUKUJESZ **NAJWYŻSZEGO KOMFORTU** DLA SWOJEGO KOTA?

WYBIERZ **JAKOŚĆ**

ZBRYLAJĄCEGO
drewnianego żwirku

Mam Ogród

Spis treści

Witamy październik!
4-5 Każdy koniec jest nowym początkiem
6-11 Kalendarz prac na cały miesiąc
18-19 Mój raj na ziemi
Bajeczny zakątek zamiast ugoru
52-53 Skrzydlaci podróżnicy

Temat numeru
12-15 Pyszne skarby natury dodają nam zdrowia

Gwiazda miesiąca
20-22 Astry, czyli niebo na rabacie

Nasze inspiracje
24-26 Niech jesień się rozgości
28-29 W płomiennych barwach
30-31 Wsłuchaj się w leśne opowieści
32-33 Warzywa zamiast kwiatów

Prawda czy mit
34-35 Czas na jesienne nawożenie
Co warto o tym wiedzieć

Zaprojektuj z nami ogród
36-37 Urządzamy przytulny kącik paleniskowy

Przyjemność smakowania
38-43 W jabłkach zakochani jesteśmy po uszy!

Praktycznie i z pomysłem
44-45 Ziołowy dym na błogi spokój
46-47 Lifehacki ogrodnika
48-51 Zielone pogotowie
54-55 Listy do ekspertów

Testujemy dla Was
56 Wygodne taczki ogrodowe

Elżbieta Bożek
redaktor zarządzająca

Jesienne ochy i achy

Czy Wy też tak macie, że w maju z zachwytem patrzycie na ogród pełen pąków i jesteście pewni, że to właśnie wiosna jest najpiękniejszą porą roku… a po kilku miesiącach zmieniacie zdanie, gdy widzicie jesienny festiwal barw? Na tym chyba właśnie polega cud natury – potrafi olśniewać o każdej porze, jeśli tylko umiemy ją dostrzec. W październikowym numerze zachęcamy Was do porządków i ostatnich nasadzeń w ogrodzie, ale też do zwolnienia tempa. Usiądźcie z kubkiem herbaty, wsłuchajcie się w szelest traw i koron, łapcie ostatnie słoneczne dni. Życzę Wam pięknej, purpurowo-złotej jesieni!

„Niech cię te jesienne czerwienie nie rozproszą – zabezpiecz korzenie, bo od korzeni zaczyna się wiosna."

Zaczerpnięte z mądrości ludowych

DLACZEGO WARTO PRENUMEROWAĆ MAM OGRÓD?

- Masz gwarancję stałej ceny magazynu.
- Czasopismo dostarczymy wprost do Twojego domu.
- Przesyłka listem ekonomicznym na terenie kraju jest DARMOWA!
- Nie zwlekaj, złóż zamówienie już teraz! Zadzwoń pod numer 67 210 86 05.

WYDANIE ELEKTRONICZNE

Nasz magazyn dostępny jest również w wersji elektronicznej – do czytania na smartfonach, komputerach i tabletach. Wszystko po to, aby mogli go Państwo zdobyć łatwo, szybko i przede wszystkim bezpiecznie. Po e-wydanie zapraszamy na stronę www.czytelnia.pl.

Adres
ul. Motorowa 1
04-035 Warszawa

Kontakt
ogrody@bauer.pl

Facebook
www.facebook.com/mam.ogrod

Prenumerata
tel. 67 210 86 05
67 354 16 05

Fot.: HBV Interior

Każdy koniec jest nowym początkiem

Ciesząc się smakiem późnych plonów oraz gromadząc je w spiżarni, powiedz ostatnie słowo w tym sezonie i… zacznij pisać swój ogrodowy scenariusz na przyszły rok!

Październik ma w sobie coś niezwykłego. Uczy dostrzegać piękno w zwyczajnej codzienności – a ogród i otaczająca nas przyroda nadają się do tego idealnie!

Nadszedł ten moment w roku, kiedy naprawdę warto podziałać dwukierunkowo. Październikowe prace są inwestycją zarówno w zimową spiżarnię, jak i w przyszłoroczne zbiory.

Ostatnie letnie słodkości

Zbierz jabłka, winogrona, późne odmiany gruszek czy śliwek i przygotuj z nich przetwory. Jabłka i gruszki można też przechowywać w chłodnym, przewiewnym miejscu. **Przy okazji uprzątnij owoce, które spadły z drzew, a także wiszące na gałęziach zaschnięte sztuki**, by nie przyczyniły się do rozwoju chorób.

Zajrzyj do warzywnika

Mogą tam czekać późne odmiany marchwi, pietruszki, selery, buraki, dynie, kapusty czy pory, które dobrze znoszą przechowywanie w chłodnym pomieszczeniu (marchewki, pietruszki i pory mogą też zimować w gruncie). **Po zbiorach oczyść i przekop podłoże.** W zależności od pogody robi się to od połowy października do połowy listopada).

Jesień sprzyja nowym uprawom

Ziemia jest jeszcze nagrzana, utrzymuje dobrą wilgotność, a rośliny mają czas, by ukorzenić się przed zimą. **To idealny moment na posadzenie jabłoni, grusz, malin, porzeczek i agrestu.** Zacznij też uprawę warzyw ozimych, które po spędzonej w gruncie zimie szybciej będą gotowe do zbioru wiosną. **W tym miesiącu możesz posadzić czosnek i cebulę dymkę. Wysiej również roszponkę (jest całkowicie mrozoodporna) oraz koper** (wiosną wzejdzie i będzie plonować tak wcześnie, jak to możliwe). W przypadku ciepłego września lepiej też wstrzymać się do października z siewem szpinaku ozimego.

Fot.: HBV Interior

Kalendarz księżycowy 2026

Twój planer na październik

Zanim nadejdą mroźne miesiące, uporządkuj ogród i pomyśl o uprawach, które będą przynosić radość w przyszłym roku!

kiedy?		co?
1 CZWARTEK	Księżyc w Bliźniętach	● Zbierz ostatnie nasiona roślin jednorocznych i bylin. ● Wytnij uschnięte byliny. ● Posadź drzewa i krzewy ozdobne, np. tuje czy graby.
2 PIĄTEK	od godz. 21:54 Księżyc w Raku	● Wykop mieczyki i przygotuj je do przechowywania. ● Usuń z oczka lub stawu wrażliwe na chłody rośliny wodne. ● Przenieś do szklarni lub piwnicy rośliny w donicach, takie jak oleandry czy datury.
3 SOBOTA	Księżyc w Raku	● Podlej zimozielone krzewy ogrodowe. ● Oczyść z chwastów i spulchnij ziemię w warzywniku oraz na rabatach z roślinami ozdobnymi. ● Regularnie grab liście, aby nie gniły pod drzewami.
4 NIEDZIELA	Księżyc w Raku	● Przeprowadź wszelkie prace porządkowe na grządkach. ● Posadź cebule tulipanów, hiacyntów, narcyzów, krokusów. ● Zbierz kapustę do kiszenia.
5 PONIEDZIAŁEK	od godz. 00:54 Księżyc w Lwie	● Rozstaw pułapki na gryzonie. ● Wysiej w szklarni zimowe sałaty, roszponkę czy rukolę. ● Wykop późną marchew. ● Posadź drzewa owocowe oraz krzewy jagodowe.
6 WTOREK	Księżyc w Lwie	● Przeprowadź ostatnie opryski miedzianem przeciwko rakowi bakteryjnemu drzew pestkowych. ● Sprawdź stan zebranych już owoców i warzyw. Upewnij się, czy się nie psują i nie zostały zaatakowane przez gryzonie.
7 ŚRODA	od godz. 4:54 Księżyc w Pannie	● Posadź krzewy malin. ● Zbierz jabłka i gruszki późniejszych odmian. ● Zbierz ostatnie pomidory, nawet zielone – w papierowej torbie szybko dojrzeją.
8 CZWARTEK	Księżyc w Pannie	● Zasil glebę kompostem oraz nawozami. ● Możesz jeszcze raz skosić murawę. ● Przeprowadź wertykulację trawnika, by oczyścić darń i zadbać o jej kondycję.
9 PIĄTEK	od godz. 10:10 Księżyc w Wadze	● Zgrab liście z trawnika. ● Przygotuj ostatnie przetwory z sezonowych owoców. ● Opróżnij i oczyść skrzynki balkonowe.
10 SOBOTA	Księżyc w Wadze	● Posadź róże. ● Usuń przekwitłe kwiatostany roślin. ● Zbierz ostatnie selery, kalafiory, rzodkiewki, strąki fasoli, cukinie oraz dynie.

Choć jest już chłodniej, na grządkach wciąż jeszcze czekają ostatnie warzywa.

Zapasy chrupiącej marchwi

Czasem trudno ustalić najlepszy moment na zbiór. **Kiedy czubki korzeni będą miały ok. 2 cm średnicy, marchewki powinny być gotowe**, ale warto poświęcić jedną lub dwie sztuki i ocenić ich rozmiar. Do najlepszych sposobów przechowywania warzyw korzeniowych (a więc także pietruszek czy buraków), należy umieszczenie ich w skrzyniach z piaskiem, który uchroni je przed więdnięciem i utratą wilgoci. Upewnij się, że korzenie są zdrowe i nie mają żadnych uszkodzeń. Usuń liście i **ułóż warzywa w rządkach, obsypując przestrzenie między nimi wilgotnym piaskiem**.

Legenda do kalendarza księżycowego: Rośliny owocowe; Rośliny liściowe; Rośliny korzeniowe; Rośliny kwiatowe; Fazy Księżyca: uwzględniono pełnię, nów oraz pierwszą i trzecią kwadrę

Gdy minie urok letnich pnączy

Groszki pachnące, kobee pnące, wilce purpurowe i wiele innych delikatnych piękności w naszym klimacie uprawia się jako rośliny jednoroczne. Ich kolorowe kwiaty na wydłużonych pędach nadają się do ozdabiania kompozycji w pojemnikach oraz porastania płotów, stelaży czy gatunków zimozielonych. Kiedy jednak wraz z pierwszymi przymrozkami okres ich kwitnienia dobiega końca, **należy wyrwać rośliny z korzeniami, po czym pociąć je na kawałki i wyrzucić na kompost**. Uprzątnij z ziemi liście i inne odpady, a także wyjmij z gleby i schowaj niepotrzebne podpory.

Z myślą o wiośnie

W okresie od drugiej połowy października do połowy listopada można wykopać i podzielić kłącza kwitnących w maju konwalii. **Rozdzielając rośliny, zachowaj ostrożność, by nie uszkodzić delikatnych korzeni.** Pozyskane w ten sposób okazy umieść w dołkach o głębokości 10 cm, zachowując ok. 20-centymetrowe odstępy. Po zasypaniu kłączy ziemią podlej rośliny. Konwalie najlepiej rosną w żyznej, umiarkowanie wilgotnej glebie na stanowisku cienistym lub półcienistym, np. pod drzewami. Są dość ekspansywne i szybko potrafią zarastać spore przestrzenie.

Fot.: Adobe Stock; BAUER (3); Shutterstock (2)

Czas posadzić rabarbar

Każdy, kto choć raz uprawiał go w swoim ogrodzie ten wie, jak płodna jest to roślina.

1 Rabarbar **preferuje żyzną, przepuszczalną ziemię** (warto zasilić ją kompostem) i słoneczne stanowiska, choć nie przeszkadza mu odrobina cienia. Po wybraniu miejsca wykop takiej wielkości dołki, by można było osadzić korzenie tuż pod powierzchnią ziemi.

2 Następnie umieść rośliny w dołkach. Bryły zasyp ziemią w taki sposób, aby liście oraz pączki pozostały odsłonięte. Dla większości odmian **optymalna rozstawa wynosi 1 x 1 m**. Choć sadzonki wydają się małe, pamiętaj, że dorosłe okazy zajmują dużo miejsca.

3 Na koniec ziemię wokół roślin dokładnie uklep oraz podlej. **Rabarbar może rosnąć w jednym miejscu nawet 10-12 lat!** Młode okazy niebawem wejdą w stan zimowego spoczynku, a gdy nadejdzie wiosna, będą wymagały nawożenia.

Zdrowe i gęste źdźbła

Nadeszła najlepsza pora na napowietrzenie trawnika. Zabieg można wykonać za pomocą specjalnego aeratora, butów z kolcami czy wideł. Aeracja przyczyni się do odświeżenia murawy poprzez usprawnienie cyrkulacji powietrza i wody oraz zwiększenie wchłaniania cennych substancji odżywczych.

Ciesząc się ostatnimi plonami pamiętaj, że jesień sprzyja sadzeniu wielu nowych roślin i dzieleniu bylin.

Kalendarz księżycowy X 2026

kiedy?		co?
11 NIEDZIELA	od godz. 17:21 Księżyc w Skorpionie	● Załóż wrzosowisko. ● Zetnij kwiaty na jesienne bukiety. ● Przerób pryzmę kompostową, podsyp ją wapnem i podlej.
12 PONIEDZIAŁEK	Księżyc w Skorpionie	● Załóż nowe żywopłoty. ● Podeprzyj palikami lub tyczkami młode, nowo posadzone drzewka, aby nie zniszczył ich wiatr.
13 WTOREK	Księżyc w Skorpionie	● Posadź wrzosy i wrzośce w skrzynkach i donicach na tarasie lub balkonie. ● Obsyp kopczykami korzenie hortensji, powojników i róż.
14 ŚRODA	od godz. 2:59 Księżyc w Strzelcu	● W razie potrzeby przesadź w inne miejsce gatunki liściaste. ● Kiś kapustę, liście buraków itd.
15 CZWARTEK	Księżyc w Strzelcu	● Zabezpiecz siatką krzewy i młode drzewka przed gryzoniami. ● Przygotuj owoce i grzyby do suszenia. ● Zgrab liście z trawnika.
16 PIĄTEK	od godz. 14:56 Księżyc w Koziorożcu	● Zbierz orzechy włoskie i laskowe. ● Wykonaj opryski z przeciwko parchowi jabłoni. ● Zerwij owoce głogu, róży i jarzębiny na konfitury, galaretki itp.
17 SOBOTA	Księżyc w Koziorożcu	● Przygotuj oczko wodne do zimy. Usuń resztki roślin z powierzchni wody, aby jak najwięcej promieni słonecznych docierało do dna zbiornika. ● Kończ sadzenie bylin, aby zdążyły się ukorzenić
18 NIEDZIELA	Księżyc w Koziorożcu	● Zabezpiecz ogród przed pierwszymi mrozami. Sięgnij po agrowłókninę, worki jutowe, maty słomiane oraz igliwie. ● Po raz ostatni skoś trawniki.
19 PONIEDZIAŁEK	od godz. 3:39 Księżyc w Wodniku	● Wyściółkuj glebę po drzewami korą lub zrębkami drewna. ● Owiń sznurkiem kolumnowe formy drzew i trawy, aby nie połamały się pod naporem mokrego śniegu.
20 WTOREK	Księżyc w Wodniku	● Rozmnóż przez odkłady, hortensję pnącą, wiciokrzewy i powojniki. ● Uporządkuj rabaty, usuwając z nich zeschnięte rośliny jednoroczne.

Warzywa ozime

Co umieścić na grządkach już teraz, by przyspieszyć wiosenne zbiory nawet o kilka tygodni?

Jednym z lepszych warzyw do sadzenia zimowego jest czosnek. Umieszcza się go w ziemi od połowy września do początku listopada na głębokość 5-6 cm (głębiej niż wiosną), piętką do dołu, lekko wbijając w glebę. Ze względu na ryzyko zakażenia chorobami grzybowymi nie uprawiaj go tam, gdzie wcześniej rosły warzywa cebulowe. **Październik to także najlepszy moment na rozpoczęcie uprawy dymki ozimej**, czyli odpornej na przymrozki cebuli o długim okresie wegetacji. Dymki sadzi się w rozstawie 5 x 20 cm. Ich wierzchołki powinny znaleźć się 3-4 cm pod ziemią.

Rozmnażanie borówki przez odkłady

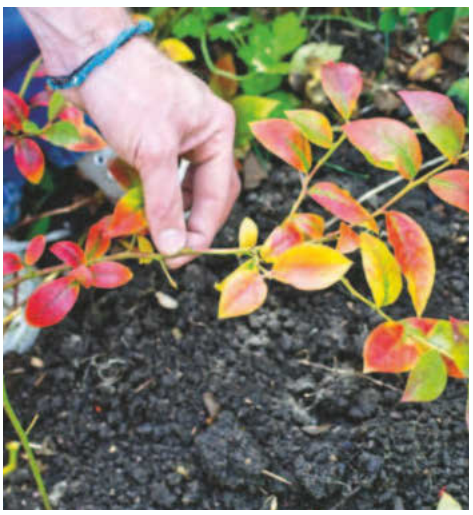

Wybierz długi, giętki pęd. Nie ścinaj go, lecz w odległości ok. 30 cm od wierzchołka zrób małe nacięcie ostrym nożykiem (docelowo stąd będą wyrastać korzenie). **Łodygę nagnij do ziemi tak, by fragment z nacięciem umieścić w dołku** o głębokości ok. 10 cm. Zasyp go podłożem, utwardzając glebę, by łodyga nie wyskoczyła na powierzchnię. Miejsce sadzenia oznacz tyczką, podwiązując do niej nadziemną część pędu.

Fot.: BAUER; Shutterstock (3)

Bezpieczne przechowywanie

Chłodniejsze miesiące sprzyjają pojawieniu się gryzoni w domach, piwnicach i spiżarniach. **Zanim więc przystąpisz do składowania zbiorów, zadbaj, by przechowalnie były czyste i dobrze zabezpieczone.** Przede wszystkim uszczelnij otwory, przez które mogłyby przedostać się myszy czy inne stworzenia. Warto również pomyśleć o pułapkach czy odstraszaczach, na wypadek, gdyby te sprytne zwierzęta mimo wszystko pojawiły się w pobliżu naszych zimowych zapasów.

Rodzaje pułapek

Choć w sklepach z łatwością znajdziemy tradycyjne myszołapki i stacje deratyzacyjne, zachęcamy, by sięgać po bardziej humanitarne żywołapki. Zamiast pozbawiać zwierzątka życia, zamieniają je one w „zakładników". Gryzonia można potem wypuścić w bezpiecznej odległości od domu.

Sposób na niechcianych gości

Odstraszacze ultradźwiękowe i żywołapki bywają pomocne, lecz **czasem konieczne jest sięgnięcie po trutkę w postaci specjalnych granulek lub pasty**. Takie „przysmaki" należy wykładać na plastikowe tacki w zakamarkach, przy wejściach, rurach oraz pojemnikach na śmieci.

REKLAMA

SPOSÓB NA GRYZONIE

BROS

Produktów biobójczych należy używać z zachowaniem środków ostrożności.
Przed każdym użyciem należy przeczytać etykietę i informacje dotyczące produktu.

Kalendarz księżycowy 2026

kiedy?		co?
21 ŚRODA	od godz. 14:34 Księżyc w Rybach	● Wybierz się do centrum ogrodniczego po różne odmiany chryzantem i ustaw je w donicach przed wejściem do domu. ● Pobierz sadzonki derenia, jaśminu oraz ligustru. ● Rozmnóż konwalie.
22 CZWARTEK	Księżyc w Rybach	● Wnieś do domu ostatnie pozostałe na zewnątrz donice z roślinami. ● Ustaw karmniki dla ptaków. Z dokarmianiem poczekaj do mroźnych, śnieżnych dni. ● Wysusz ostatnio zebrane zioła.
23 PIĄTEK	od godz. 21:53 Księżyc w Baranie	● W razie potrzeby przeprowadź drenaż i odwadnianie działki. ● Posadź na parapetach cebulę, pietruszkę czy szczypiorek.
24 SOBOTA	Księżyc w Baranie	● Nastaw nalewki i wina z późnych odmian owoców, np. winogron i róży. ● Rozpocznij zbiory jarmużu (które mogą trwać właściwie do marca), sukcesywnie odrywając potrzebną ilość liści.
25 NIEDZIELA	Księżyc w Baranie	● Susz kolejne grzyby. ● Rozłóż na rabatach obornik lub kompost. Przekop go dopiero wiosną.
26 PONIEDZIAŁEK	od godz. 00:34 Księżyc w Byku	● Podlej przed mrozami różaneczniki, bukszpany i rośliny iglaste. ● Koniec lania wody. Schowaj wszystkie węże, konewki i instalacje do podlewania.
27 WTOREK	Księżyc w Byku	● Ostatnia szansa przed zamarznięciem ziemi, by posadzić rośliny na żywopłoty. ● Zetnij jednoroczne pędy porzeczek, winorośli. Z obciętych pędów możesz zrobić sadzonki zdrewniałe.
28 ŚRODA	od godz. 2:02 Księżyc w Bliźniętach	● Przygotuj pryzmę kompostową na zimę. Przekop ją i przysyp ziemią. ● Przygotuj grządki pod wysiew warzyw ozimych.
29 CZWARTEK	Księżyc w Bliźniętach	● Umieść w oczku pływaki zrobione ze styropianu, które zapobiegną całkowitemu zamarznięciu wody zimą. ● Możesz przygotować nowy kompostownik.
30 PIĄTEK	od godz. 3:05 Księżyc w Raku	● Zabezpiecz zbiory przed gryzoniami, które o tej porze roku szukają schronienia w naszych domach i piwnicach. ● Przygotuj pachnące bukieciki z zasuszonych ziół i lawendy.
31 SOBOTA	Księżyc w Raku	● Zgrab trawnik, zostawiając w zacisznym miejscu część opadłych z drzew liści, by stały się kryjówką dla jeży. ● Umyj i uporządkuj szklarnię przed nadejściem zimy.

Sadzonki hibiskusa

Jak powiększyć kolekcję tych pięknych, gęsto obsypujących się kwiatami roślin? Ścinając fragmenty zdrowych pędów!

1 Mrozoodporny hibiskus, zwany ketmią syryjską, kwitnie od połowy lata. Gdy zakończy barwny spektakl, **pobierz sadzonki, ścinając 10-15-centymetrowy kawałek łodygi** pod rozgałęzieniem liści. Oberwij najniżej położone liście i miękki wierzchołek.

2 Na każdej łodyżce **zostaw po około cztery listki. Końcówki sadzonek zanurz w ukorzeniaczu.** Następnie umieść je w doniczkach wypełnionych podłożem do nasadzeń pojemnikowych wzbogaconym wermikulitem (po trzy sztuki w każdej).

3 Na koniec **podlej rośliny i umieść je na ciepłym parapecie**, zapewniając sadzonkom odpowiedni poziom wilgotności powietrza poprzez przykrycie ich czystą torebką foliową. Kluczową rolę w ich rozwoju odgrywa stale lekko wilgotne podłoże.

Porządki w szklarni

Wyciągnij jak najwięcej z ostatnich stosunkowo ciepłych dni i wykorzystaj je do gruntownego posprzątania szklarni. Usuwając brud oraz glony z szyb, wpuścisz do niej więcej światła, a uprzątnięcie odpadów pozwoli kontrolować rozwój szkodników i chorób. **Prace należy zacząć wczesnym rankiem, by pomieszczenie zdążyło wyschnąć przed nadejściem wieczora.** Nie zapomnij o umyciu roślin, tacek i doniczek oraz uprzątnięciu liści czy pajęczyn. Umyj ewentualne blaty i półki oraz szyby (zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz), a za pomocą szpachelki usuń osad zalegający między taflami szkła.

Fot.: BAUER (3); Shutterstock (3)

Dalie potrzebują czasu

Aby w przyszłym roku zachwycały kwiatami, nie można wykopać ich zbyt wcześnie – muszą zgromadzić zapasy energii na kolejny sezon. **Dopiero gdy wskutek pierwszych przymrozków kwiaty zaczną opadać, a liście żółknąć**, sięgnij po widły. Oczyść karpy z ziemi i odetnij łodygi, zostawiając krótkie kikuty. Suche okazy umieść w chłodnej, pozbawionej wilgoci piwnicy, w skrzynkach z przeschniętną korą lub torfem.

W październiku należy wykopać nie tylko dalie. Gdy zwiędną ostatnie kwiaty krokosmii, wyjmij rośliny z ziemi i podziel kępy dłońmi lub widełkami.

Pyszna brukselka

Jesienne wichury mogą siać spustoszenie na grządkach, dlatego **warto zabezpieczyć narażone na podmuchy wiatru rośliny solidnymi, wysokimi tyczkami** oraz obsypać podstawę okazów ziemią, która zapewni dodatkową ochronę.

Recykling podłoża

Zużytej ziemi po starych nasadzeniach doniczkowych wcale nie trzeba wyrzucać! Wzbogać ją porcją mączki mięsnej, rybnej i kostnej albo kompostu i wymieszaj z odrobiną świeżej ziemi uniwersalnej, by rozbić strukturę. Mieszankę wykorzystaj do kolejnych upraw w pojemnikach lub wysyp na rabatę albo grządkę.

REKLAMA

Więcej relaksu, MNIEJ KOMARÓW I MUCH

Letnie śniadanie na tarasie, rodzinne przyjęcie w ogrodzie, wieczorny relaks wśród zieleni… Niestety nawet najpiękniej zaprojektowana przestrzeń traci swój urok, gdy pojawiają się komary i muchy. W przypadku większych ogrodów tradycyjne świece, spraye czy lampy owadobójcze często okazują się niewystarczające.

Rozwiązaniem, które łączy skuteczność z wygodą, są profesjonalne systemy zamgławiania, z serii **Freezanz Connect.** Nowoczesne, automatyczne systemy zamgławiania przeznaczone do większych terenów. Instalacja projektowana jest indywidualnie, po analizie ogrodu, tak aby zapewnić maksymalną skuteczność. Urządzenia dobierane są do powierzchni – od 250 m^2 aż do 13 500 m^2. Dysze i przewody są dyskretnie wkomponowane w zieleń, dzięki czemu nie zaburzają estetyki rabat, pergoli czy strefy wypoczynkowej. Ogromną zaletą jest automatyka. System pracuje samodzielnie według zaprogramowanego harmonogramu, co pozwala zapomnieć o codziennym rozpylaniu preparatów. To komfort szczególnie cenny dla osób, które chcą cieszyć się pięknym ogrodem bez dodatkowych obowiązków. Freezanz to kompleksowa obsługa – od doradztwa i projektu, przez profesjonalny montaż, po wsparcie serwisowe po instalacji.

Efekt? Ogród, w którym można swobodnie odpoczywać, organizować przyjęcia i spędzać czas z bliskimi – bez uciążliwego towarzystwa owadów.

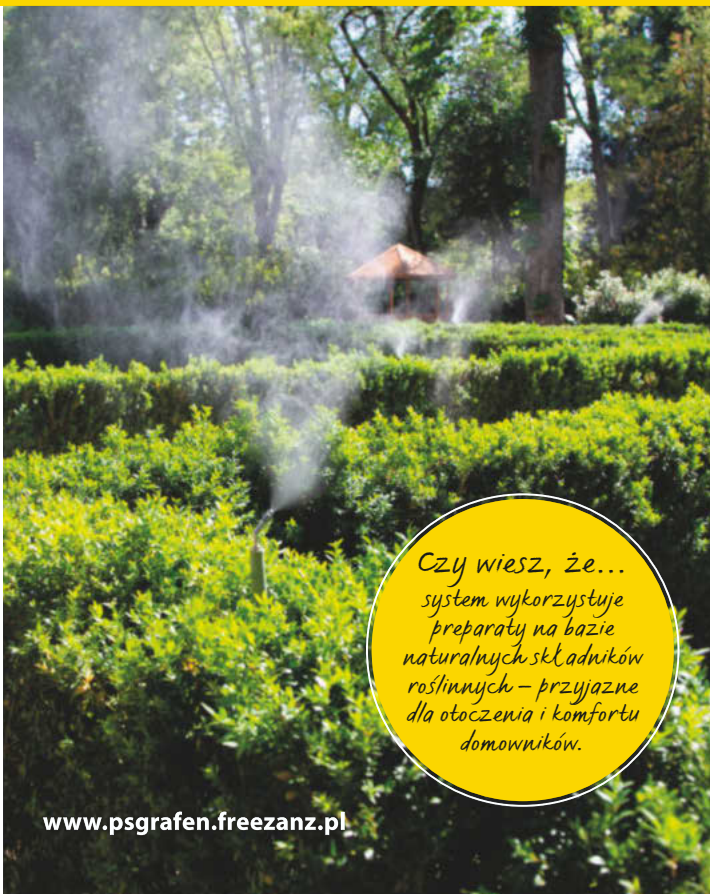

Czy wiesz, że… system wykorzystuje preparaty na bazie naturalnych składników roślinnych – przyjazne dla otoczenia i komfortu domowników.

www.psgrafen.freezanz.pl

Co można zrobić, by chłodne miesiące nie były szare i nudne? Uprawiać rośliny, których jaskrawe owoce ożywiają ogród jesienią i zimą! Wiele z nich pozostaje na pędach nawet wtedy, gdy opadną z nich liście. Doskonale nadają się także na pyszne przetwory.

Skarby natury na zdrowie

Jesień maluje drzewa i krzewy owocami, które zachwycają nie tylko kolorem, ale też cennymi właściwościami. Jak się z nimi obchodzić, by w pełni skorzystać z tych darów?

Te gatunki wiosną obsypują się kwiatami, latem dają schronienie przed słońcem, a jesienią zdobią się owocami, które mogą wypełnić nasze spiżarnie!

Dla duszy i ciała

Polska złota jesień jest zjawiskowa, lecz mieniące się w promieniach słońca żółte, pomarańczowe i czerwone liście nie dekorują roślin zbyt długo. Za to niektóre owoce utrzymują się na nich nawet przez całą zimę! O ile tylko wcześniej nie zjedzą ich ptaki albo... nie zerwiemy ich sami. A warto zebrać przynajmniej część z nich. Te niepozorne owocowe piękności są prawdziwymi bombami witaminowymi, które po odpowiedniej obróbce doskonale nadają się na zdrowe nalewki, marmolady oraz dodatki do obiadu.

Same zalety

Aby doczekać się obfitych plonów, trzeba oczywiście zapewnić roślinom właściwe warunki uprawowe, ale gatunki te nie należą do wymagających. To kolejny argument przemawiający za tym, bo wprowadzić te dekoracyjne okazy do swojego ogrodu! Świetnie prezentują się zarówno w grupach oraz w formie żywego ogrodzenia, jak i w pojedynkę, np. na trawniku czy na tle zimozielonego żywopłotu.

Dbaj o nie, by zadbały o ciebie

- **Jarzębina zawiera dużo witaminy C, karotenu i antyoksydantów.** Wytwarzający ją jarząb pospolity najlepiej owocuje w słońcu, ale radzi sobie w półcieniu. W ostateczności może rosnąć nawet w cieniu. Lubi żyzną, przepuszczalną, lekko wilgotną glebę.
- **Głóg wspiera serce i układ nerwowy.** Może rosnąć w lekkim półcieniu, ale do obfitego plonowania potrzebuje słońca.
- **Owoce aronii dbają o oczy, serce oraz układ moczowy.** Zawierają wiele antyoksydantów. Warto mieć na uwadze, że krzewy zwykle owocują po 2-3 latach od posadzenia.
- **Rokitnik jest bogaty w witaminę A, E i C.** Obniża poziom złego cholesterolu. Urośnie właściwie wszędzie, gdzie jest dużo słońca i przepuszczalna gleba.
- **Dzika róża wspiera odporność, trawienie i ma pozytywny wpływ na nasze stawy.** Potrzebuje słonecznego lub półcienistego stanowiska oraz wilgotnej gleby z dobrym drenażem.
- **Czarny bez jest chętnie stosowany przy infekcjach i przeziębieniach.** Najlepiej rozwija się w słońcu, na glebach próchniczych.

Korale głogu z wyglądu przypominają dziką różę, lecz ich miąższ zbliżony jest raczej do jabłka.

Początkowo czerwone jagody aronii z czasem stają się lśniące i ciemne, niemal czarne.

Ze zbiorami tych owoców (oprócz czarnego bzu) lepiej poczekać do przymrozków, dzięki którym staną się mniej cierpkie w smaku.

Pomarańczowe kuleczki rokitnika charakteryzują się niepowtarzalnym, kwaskowato-ziołowym smakiem.

Owoce dzikiej róży są niezastąpionym źródłem witaminy C.

Październik to ostatni moment na zbiór czarnego bzu. Przed jego obróbką oberwij łodygi i liście, gdyż zawierają szkodliwe substancje. Z owoców przygotuj wino, nalewkę, syrop czy marmoladę.

Moc zaklęta w owocach

- Chociaż te cenne dary natury zawierają wiele składników wpływających pozytywnie na nasz organizm, **część z nich zamiast do kuchni zabierz do… salonu**!
- Dlaczego warto to zrobić? Bo **otoczenie, w którym przebywamy na co dzień, ma duży wpływ na nasze zdrowie** i samopoczucie.
- Gdy jesienią i zimą brakuje nam słońca, kolorowe **owoce ożywiają wnętrza, a nas same wprawiają w dobry nastrój**.
- Twórz rozmaite kompozycje. Wykorzystuj owoce do robienia wianków, girland czy stroików. **Łącz je z kwiatami, trawami, liśćmi, szyszkami i orzechami.**
- Im bardziej różnorodne formy, tym ciekawszy i bardziej naturalny efekt. Owoce sprawiają, że **aranżacja wygląda na mniej „ułożoną" – bardziej jak fragment jesiennego ogrodu**.
- **Duże gałęzie najlepiej prezentują się w prostych wazonach i szklanych butelkach.** Wystarczy kilka efektownych pędów!
- Zarówno do spożycia, jak i do dekoracji wspaniale sprawdzają się także owoce miechunki (zdj. poniżej). **Otoczone pękatymi osłonkami wyglądają niczym pomarańczowe lampiony.**

Za pomocą owoców dzikiej róży i uroczych rajskich jabłuszek stworzysz niezwykle efektowną, naturalną dekorację. Aby gałązki jak najdłużej zachowały świeżość, umieść je w wilgotnej gąbce florystycznej.

Ozdoby z mchu, szyszek, liści czy orzechów warto zwieńczyć barwnym, owocowym akcentem.

Gałęzie z owocami wyglądają stylowo i umilają długie wieczory.

Twórz naturalną biżuterię i noś ją sama lub udekoruj nią dom!

Korale drzew i krzewów ciekawie prezentują się także z kwiatami, np. w jesiennych wiankach. Łącz je z różami, astrami, wrzosami czy chryzantemami.

Owoce świetnie pasują do dyni. Dzięki naturalnym dekoracjom, np. w formie świeczników, tegoroczna jesień może być naprawdę wyjątkowa!

Barwne aranżacje wprowadzą do domu ciepły, sezonowy nastrój. W takich okolicznościach herbatki, nalewki i dżemy będą smakować jeszcze lepiej!

Magia dzieje się w kuchni

Przed spożyciem

- Zanim zaczniesz zajadać się tymi pysznościami, upewnij się, czy nie wymagają specjalnej obróbki.
- Omawianych tu owoców raczej nie je się na surowo. **Niektóre z nich w takiej formie są po prostu niesmaczne – ale kilka może być naprawdę szkodliwych!**
- Jarzębinę należy przemrozić, ugotować lub wysuszyć. Owoce czarnego bzu muszą być poddane obróbce cieplnej. Tarninę (więcej na str. 16) można spożywać wyłącznie po przemrożeniu.

Smarowidła i dodatki do deserów oraz mięs

- **Marmolada z głogu**: 500 g owoców rozgotuj i przetrzyj przez sito. Następnie miąższ zagotuj z 250 g cukru i 2 łyżkami soku z cytryny.
- **Konfitura z dzikiej róży**: z 1 kg owoców usuń pestki. Dodaj do gorącego syropu przygotowanego z 300 ml wody i 1 i ½ kg cukru. Zagotuj i odstaw na noc. Następnego dnia całość gotuj przez 15 min. Odstaw na 12 godz., po czym gotuj jeszcze przez 30 minut.
- **Dżem z jarzębiny**: 1 kg owoców włóż do zamrażarki na 2 dni. Zagotuj z odrobiną wody, dodaj 500 g pokrojonych jabłek i 1 kg cukru. Gotuj do zgęstnienia. Masę możesz przetrzeć przez sito.

Dzikie przetwory świetnie smakują z dziczyzną, kaczką, gęsiną i pieczonym mięsem.

Nalewki dla zdrowia

- **Aroniówka**: 1 kg owoców włóż do słoja. Dodaj 500 g cukru, po czym odstaw na 2–3 dni. Wlej 1 l wódki i odstaw na 2 tygodnie w ciepłe miejsce. Trunek przelej przez gazę do butelek. Zamknij je szczelnie i odstaw na 6 miesięcy do piwnicy.
- **Pigwówka**: 1 kg owoców pokrój, usuń z nich gniazda nasienne i wrzuć do słoja. Zasyp 500 g cukru i odstaw w ciepłe miejsce na 2 tygodnie (co kilka dni potrząsaj naczyniem). Dodaj 1 l wódki, odstaw na miesiąc i po tym czasie przecedź. Nalewkę można pić od razu, ale z czasem nabiera głębszego smaku i koloru.

→

Nie tylko drobne kuleczki

- **Owoce śliwy tarniny pomagają przy biegunkach, wspierają trawienie i odporność.** Pamiętaj jednak, że ich pestki są szkodliwe. Roślinę można uprawiać w słońcu lub półcieniu. Preferuje podłoża zasobne w wapń.
- **Spożywanie pigwy zaleca się szczególnie w stanach zapalnych żołądka i gardła** oraz podczas przeziębienia czy grypy. Gatunek ten potrzebuje osłoniętego od wiatru miejsca oraz żyznej, lekko kwaśnej, dobrze przepuszczalnej, wilgotnej gleby. W chłodniejszych rejonach Polski może nieco przemarzać.
- **Jabłonie ozdobne (zwane rajskimi) wytwarzające niewielkie owoce, które dodaje się do kompotów, konfitur czy herbat.** Na surowo nie są zbyt smaczne. Zawierają błonnik i antyoksydanty. Rośliny te lubią lekko wilgotną ziemię, ale znoszą krótkie okresy suszy. Mniejsze odmiany nadają się do uprawy w pojemnikach.
- **Dojrzewające późną jesienią owoce nieszpułki zwyczajnej wykorzystuje się po przemrożeniu lub leżakowaniu.** Mają dużo witaminy C i wspierają układ trawienny. Roślinę można uprawiać w przeciętnej ziemi.

Pojawiające się od października granatowe owoce tarniny są jadalne, lecz kwaśne. Trzeba je przemrozić – samodzielnie w domu lub zbierając je po kilku nocnych przymrozkach.

Złociste pigwy zawierają dużo witaminy C. Są twarde, cierpkie i kwaskowate, więc warto przyrządzać z nich dosładzane konfitury, kompoty, soki czy nalewki.

Do cennych dla zdrowia i atrakcyjnych wizualnie o tej porze roślin należą także gatunki sadownicze wytwarzające nieco większe owoce.

Rajskie jabłuszka przyjmują czerwone, żółte lub pomarańczowe odcienie. Mogą utrzymać się na drzewie nawet całą zimę.

Nieszpułka świetnie sprawdza się w nalewkach, galaretkach i konfiturach.

Fot.: Adobe Stock (6); HBV Interior (3); HBV KG (2); House of Food; materiały redakcyjne/AI (2); Shutterstock (3)

COST WAY
Jesienne wieczory w ogrodzie
z Costway.pl
/costwaypl
/costway.pl

Bajeczny zakątek zamiast ugoru

Najpierw był zachwyt. Potem myśl, że też mogę spróbować – wspomina Magdalena Markiewicz. Udało jej się stworzyć miejsce, które pokochały już tysiące gości.

Autorka: Edyta Urbaniak

Nie tylko zieleń przyciąga wzrok zwiedzających. Są tu także kolorowe rzeźby.

Niewielka wieś Marcinkowo niedaleko Mrągowa. Za domem państwa Markiewiczów gwar. Magda oprowadza grupkę dzieci po alejkach. Potem zatrzymują się w altanie na warsztatach z sadzenia kwiatów. Jej mama sprzedaje pamiątki w sklepiku, a mąż przycina krzaczki. Tak wyglądają letnie dni w edukacyjnych Ogrodach Markiewicz.

Kwiaty, drzewa i piękne alejki tworzą niepowtarzalny klimat. Wędrując po Ogrodach, przenosimy się w najróżniejsze zakątki świata.

Wiosną i latem przyjeżdżają tu grupy młodzieży. Podziwiają ogród i przy okazji wiele dowiadują się o roślinach.

Rodzinny biznes, który powstał z miłości do przyrody

– Każdy znakomicie się wywiązuje z obowiązków – cieszy się Magdalena, z wykształcenia ekonomistka. To ona wpadła na pomysł stworzenia tego niezwykłego miejsca, a bliscy pomogli jej to marzenie zrealizować.
– Jakiś czas temu trafiliśmy do Ogrodów Pokazowych Hortulus pod Koszalinem. Spacerując po fantazyjnych alejkach, zauroczeni patrzyliśmy na feerię barw. W głowie zakiełkowała mi myśl, że przecież mogłabym stworzyć takie miejsce u nas – wspomina.
Odziedziczyła pole, na którym przed laty jej tata siał zboże, a teraz zarosło chwastami. Pomyślała, że wreszcie je wykorzysta.
– Z początku nie potrafiłem sobie wyobrazić, jak kawałek ugoru za naszym domem można przekształcić w bajeczny zakątek. Zaufałem jednak żonie i jej intuicji – mówi Szymon Markiewicz.
Zaangażowała się też mama Magdy.
– Sama jestem miłośniczką kwiatów. Przez lata prowadziłam szkołę rolniczą. Dlatego od razu przyłączyłam się do tworzenia Ogrodów Markiewicz – opowiada pani Maria.
Magdalena zapisała się na kursy projektowania zieleni i zaczęła obmyślać edukacyjną zagrodę i azyl dla gości. Postanowiła, że na 3,5 tys. mkw. stworzy kilkanaście tematycznych ogródków. Razem z mamą, na kolanach, sadziły kolejne roślinki. Kosztowało je to mnóstwo pracy – w deszczu, spiekocie, na wietrze – ale opłaciło się. Jeszcze przed oficjalnym otwarciem Ogrodów zaczęli przyjeżdżać goście, którzy dowiadywali się o tym miejscu pocztą pantoflową.
– A my cały czas upiększałyśmy naszą działkę. Dołączył mąż, biorąc na siebie cięższe prace, budowę altan i skalniaków. Dzieci też pomagały – wspomina Magda.

Gdzie się nie obrócimy pełno niespodzianek

Odkąd powstały Ogrody, każdy urlop rodzina planowała tak, by zobaczyć jakieś inspirujące miejsce.
– W Maroku zarezerwowaliśmy nocleg w pobliżu słynnych Ogrodów Majorelle, a po powrocie oczywiście stworzyliśmy marokański zakątek. Postawiliśmy na pomarańczowe i żółte kwiaty alstremerii, opuncje oraz mikołajki agawolistne. Kolorowym akcentem są charakterystyczne mozaiki – mówi.
Interesujące są również inne zakątki, np. japoński i śródziemnomorski, oraz te bardziej formalne w stylu barokowym, np. różany i lawendowy.
– Bliżej domu, przy szklarni, znajduje się ogród naturalistyczny z przepychem różnorodnych roślin. To istny raj dla owadów zapylających: pszczół, trzmieli i motyli. Ustawiliśmy tu domki i poidełka dla owadów – mówi Magda.
Ogród to jej miłość. Cieszy się, że miejsce, w które wkłada tyle serca, pokochali także goście, którzy przyjeżdżają nie tylko z całej Polski, ale i z zagranicy. Nagrywane są tu również programy telewizyjne o tematyce ogrodniczej.
Wciąż ma wiele planów. Gospodarze zapowiadają, że ogrody będą dwa razy większe. Powstanie m.in. nowa część naturalistyczna. Otwarcie tej strefy już w przyszłym roku.

„Najwspanialsze w tej pracy jest to, że stale coś się zmienia. Oddałam ogrodom swoje serce"

Fot.: Edyta Urbaniak (4)

Owady je kochają!

O tej porze roku to raj dla zapylaczy. Szczególnie odmiany o pojedynczych lub półpełnych kwiatach, w których jest łatwiejszy dostęp do środka kwiatostanu.

Niebo na rabacie

Nazwa aster pochodzi od greckiego słowa oznaczającego gwiazdę. To właśnie astrom zawdzięczmy kolorowe rabaty, mimo iż lato już minęło.

Astry należą do rodziny astrowatych, jednej z największych rodzin roślin na świecie. Do tej samej rodziny należą między innymi stokrotki, słoneczniki, chryzantemy i nagietki. **Charakterystyczną cechą rodziny astrowatych jest kwiatostan zwany koszyczkiem.** Z zewnątrz przypomina on pojedynczy kwiat, jednak w rzeczywistości tworzy go wiele drobnych kwiatów, skupionych na wspólnym dnie kwiatostanowym. W centrum koszyczka znajdują się zwykle kwiaty rurkowate, natomiast na jego brzegu występują kwiaty języczkowate, które tworzą kolorową „koronę".

Nigdy nie za dużo!

Astry można rozmnażać na kilka sposobów, zależnie od gatunku. Rośliny jednoroczne wysiewa się z nasion, natomiast astry wieloletnie można rozmnażać między innymi przez podział rozrośniętych kęp. **Dzielenie roślin jest także dobrym sposobem na ich odmłodzenie.** Stare i mocno zagęszczone kępy mogą kwitnąć słabiej, dlatego warto co kilka lat je podzielić i przesadzić.

Ależ tu kolorowo!

Zaletą astrów jest ich niezwykła różnorodność. **Jednym z najbardziej znanych przedstawicieli jest aster chiński**, uprawiany jako roślina jednoroczna (odmiany na zdjęciach obok). Doskonale nadaje się na rabaty, obwódki oraz do uprawy w pojemnikach. Jest również ceniony jako kwiat cięty, odpowiednio pielęgnowany może długo zachowywać świeżość w wazonie. **Dużą popularnością cieszą się także astry wieloletnie**, które mogą przez wiele lat zdobić to samo miejsce w ogrodzie. Wśród nich znajdują się między innymi odmiany wysokie (np. nowoangielski 'Septemberrubin' oraz aster nowobelgijski 'Royal Ruby'). Odmiany niższe to np. aster krzaczasty 'Starlight' lub 'Lady in Blue'.

Czemu tak ładnie kwitną, czyli sekrety pielęgnacji

Uprawa astrów nie jest trudnym zadaniem.

- Są piękne, a w dodatku niezbyt wymagające. **W przypadku popularnych marcinków trzeba nawet uważać, by się nadmiernie nie rozmnożyły.**
- Większość gatunków najlepiej rośnie na stanowiskach słonecznych, choć niektóre tolerują również lekki półcień. Jednak wówczas nieco słabiej kwitną.
- Rośliny potrzebują żyznej, przepuszczalnej i umiarkowanie wilgotnej gleby. Unikajmy sadzenia w kwaśnej glebie.
- **Podczas suszy należy pamiętać o regularnym podlewaniu**, ponieważ przesuszenie może osłabić rośliny i ograniczyć ich kwitnienie. **Jednocześnie trzeba unikać długotrwałego zastojowego nadmiaru wody, który może prowadzić do gnicia korzeni.**

Astry pomponowe to najdłużej kwitnące astry chińskie – kwitną do przymrozków.

Pojedyncze kwiaty – z charakterystycznym żółtym środkiem są duże, osiągają średnicę nawet 12 cm.

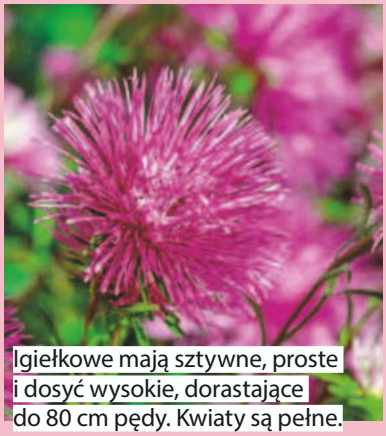

Igiełkowe mają sztywne, proste i dosyć wysokie, dorastające do 80 cm pędy. Kwiaty są pełne.

Peoniowe są najbardziej okazałe i wyrafinowane. Wysokość roślin dochodzi do 70 cm.

Najlepiej sadzić je w grupach, wówczas stworzą w ogrodzie barwne plamy.

Astry do wazonów najlepiej ścinać rano, gdy ich łodygi są dobrze nawodnione, wybierając pędy z pąkami, które dopiero zaczynają się rozwijać. Łodygi przytnijmy pod kątem.

Astry dobrze komponują się w bukietach z innymi kwiatami, nadają dekoracji lekkość.

W jesiennych kompozycjach astry można łączyć ze wszystkimi roślinami i… owocami.

Doborowe towarzystwo

Marcinki doskonale komponują się z trawami ozdobnymi, ładnie wyglądają z kapustą ozdobną. Niskie astry możemy połączyć w półcieniu z niecierpkami i bluszczem.

Co może je boleć?

- ✓ **Mączniak.** To jeden z częstszych problemów. Objawia się charakterystycznym białym nalotem na liściach i pędach.
- ✓ **Choroby grzybowe.** Roślinom mogą również zagrażać inne choroby grzybowe, powodujące plamy na liściach, więdnięcie, a nawet zamieranie części rośliny.
- ✓ **Mszyce.** Często zdarza się, że żerują na młodych pędach i liściach, osłabiając rośliny.
- ✓ **Niewłaściwe podlewanie.** Przesuszenie podłoża prowadzi do więdnięcia i słabszego kwitnienia, natomiast nadmiar wilgoci sprzyja chorobom.
- ✓ **Zbyt gęste nasadzenia.** Ściśnięte rośliny powodują ograniczenie przepływu powietrza, a to zwiększa ryzyko infekcji. Sadząc, zachowujmy odstęp, dzielmy też zbyt gęste kępy.
- ✓ **Starzenie się kęp.** Z czasem astry mogą słabiej kwitnąć, szczególnie gdy kępy mocno się rozrastają. Ich regularne dzielenie pomaga utrzymać rośliny w dobrej kondycji.

Fot.: Adobe Stock (7); Heinrich Bauer Verlag KG (2);

Zupełnie nowy!

Teraz jeszcze **WIĘCEJ STRON!**
Co miesiąc ponad **100 PORAD i INSPIRACJI!**

NOWOŚCI!

- testy kosmetyków, sprzętów kuchennych oraz narzędzi do domu i ogrodu
- zadania logiczne na lepszą pamięć

Poradnik Domowy. Twój codzienny ekspert!

Szukaj w dobrych punktach sprzedaży prasy
lub zamów w prenumeracie na **czytelnia.pl**

Niech jesień się rozgości!

Ta pora roku sama podsuwa najpiękniejsze ozdoby i pozwala stworzyć aranżacje pełne ciepła.

Poczuj klimat już od progu

Jesienny wieniec może być prostą, a zarazem efektowną ozdobą drzwi, tarasu czy ściany. Pomiędzy bazę warto wpleść pomarańczowe lampiony miechunki oraz delikatne suszki, które pięknie uzupełniają całość. Zestawienie naturalnego drewna z ciepłymi, jesiennymi barwami sprawia, że dekoracja wygląda swobodnie, przytulnie i nieco romantycznie.

Ogród zamknięty w dyni

W tym niebanalnym naczyniu spotykają się dary jesieni – liście paproci, owoce ognika i pięknotki. Pomarańczowa skórka tworzy dla nich mocne, ciepłe tło, a różnorodność kształtów i faktur nadaje całości charakter. Nie warto przesadzać z porządkiem – dzięki temu dekoracja wygląda tak, jakby stworzyła ją sama natura.

Pożegnanie z rabatami

Późne kwiaty mają w sobie coś szczególnego – są ostatnim akcentem mijającego sezonu i przypominają, że ogród nie kończy się wraz z pierwszymi chłodami. Zamiast perfekcyjnie dobranych główek liczy się fantazja – miękkie kształty przeplatają się z delikatnymi łodygami i drobnymi detalami.

Kosz pełen ciepłych wspomnień

Suszone kwiaty mają tę przewagę, że długo zachowują kolor, kształt i fakturę. W koszu można połączyć je z dynią, trawami, kłosami czy zasuszonymi kwiatostanami i stworzyć kompozycję, która wygląda jak mały fragment ogrodu przeniesiony w inne miejsce. Nie trzeba jej pilnować ani podlewać. Z czasem może nawet zyskać jeszcze więcej charakteru, gdy pojedyncze łodygi lekko się osypią, a kolory staną się bardziej przygaszone.

Nastrojowy zakątek

Taka dekoracja ociepli stół podczas przyjęcia czy komodę w jesienne wieczory. Przezroczyste szkło pozwala zajrzeć do środka i wydobywa różnice między gładkimi, matowymi dyniami a szorstkimi łuskami szyszek. Całość najlepiej wygląda wtedy, gdy nie jest zbyt perfekcyjna. Po zmroku światło świec dodaje kompozycji głębi, tworząc mały, przytulny zakątek.

Jesienne five o'clock

Niepozorne przedmioty czasem mają więcej uroku niż gotowe dekoracje. Stary czajniczek z delikatnymi śladami czasu może dostać drugie życie jako naczynie na bukiet. Miechunka wnosi do kompozycji intensywny kolor, a gałązki trzmieliny dodają jej zieleni i drobnych, dekoracyjnych akcentów. Ważne jest właśnie to zestawienie: przedmiot z historią i rośliny, które są trochę dzikie, trochę nieuporządkowane...

Wyczaruj aromat sadu

Kiedy do wydrążonych jabłek wstawimy świece, zwykły owoc zmienia się w zaskakująco efektowny świecznik. Ciepło ognia delikatnie ogrzewa skórkę, wydobywając naturalny, świeży zapach jabłek. Kilka takich „jabłecznych lampionów" ustawionych na stole tworzy miękkie, migotliwe światło i atmosferę, której nie da się kupić w sklepie.

W pogoni za kolorem

Ostatnie kwiaty ogrodu mają szczególny urok – cynie, późne słoneczniki czy astry są jak kolorowy finał sezonu. Taki bukiet jest trochę jak migawka z ogrodu – pozwala uchwycić jego charakter w jednym momencie, z całym bogactwem kolorów, kształtów oraz zapachów.

Girlanda obfitości

Jesień ma gest, obdarowuje nas owocami, nasionami, suszonymi kwiatami, kolorowymi liśćmi. Umocowane do gałązki tworzą niebanalną dekorację, a najciekawsze są zestawienia pozornie niepasujących elementów – miękkich kwiatostanów z twardymi owocami, delikatnych łodyg z cięższymi gałązkami.

Leśny lampion

Zielony mech tworzy miękkie tło dla pomarańczowych „lampionów" miechunki, a płomień sprawia, że całość po zmroku nabiera głębi. To kompozycja, która działa głównie przez kontrast – chłodne szkło, miękka zieleń, intensywny kolor owoców i ciepłe światło.

Obraz naturą malowany

Suche kwiatostany hortensji, owoce pigwy i jabłka oraz liście w kolorach, których nie da się pomylić z żadną inną porą roku. Całość ma w sobie coś z malarskiej martwej natury – jakby fragment październikowego ogrodu zatrzymał się na chwilę w prostym, szklanym wazonie.

Fot.: Adobe Stock (6); mat. prasowe IKEA; Heinrich Bauer Verlag KG (3); HBV Interior(2)

Jeśli drzewo przebarwia się wcześniej niż inne rośliny tego samego gatunku, to nie musi być efekt jesieni. Sprawdź najpierw wilgotność gleby w obrębie bryły korzeniowej. Brązowiejące brzegi liści, więdnięcie i przedwczesne opadanie mogą być sygnałami braku wody.

W płomiennych *barwach*

Jesień co rok szykuje wyjątkowy spektakl. Gdy liście zaczynają się przebarwiać, ogród kusi kolorami złota i czerwieni, jakby fajerwerkami żegnał tegoroczny sezon.

Chłodne noce i słoneczne dni sprzyjają powstawaniu intensywnych czerwieni i purpury, podczas gdy długotrwałe ocieplenie może sprawić, że liście pozostaną dłużej zielone.

Wspomnienie słońca

Jeśli planujemy posadzić krzewy z myślą o jesiennych kolorach, warto zwrócić uwagę na stanowisko. **Im więcej światła dociera do liści, tym intensywniejsze może być ich wybarwienie.** Nie oznacza to jednak, że każda roślina dobrze znosi pełne słońce – miejsce trzeba dopasować do jej wymagań.

Piękna ekspozycja

Krzewy o efektownie przebarwiających się liściach **najlepiej sadzić tak, aby jesienią były dobrze widoczne** – przy tarasie, wejściu do domu, wzdłuż ścieżki albo na tle spokojnej, zielonej ściany zimozielonych roślin. **Warto też łączyć różne kolory**: żółte liście dobrze kontrastują z czerwonymi, a purpurowe pięknie wyglądają obok złotych.

Długotrwały efekt

Warto tak dobrać rośliny, aby nie wszystkie przebarwiały się w tym samym czasie. **Dobrym rozwiązaniem jest także zestawienie krzewów liściastych z roślinami zimozielonymi** – ich ciemna zieleń będzie stanowiła tło dla czerwonych, żółtych i pomarańczowych liści.

Kolory jesieni

Dzięki liściom ogród nadal zachwyca!

Większość gatunków nie wymaga cięcia, są też dość odporne i łatwe w uprawie.

Drzewa i krzewy przebarwiające się stają się najciekawszym akcentem ogrodu o tej porze roku.

Sumak octowiec

Jest rośliną mało wymagającą i dobrze radzi sobie na niezbyt żyznych glebach. Łatwo tworzy odrosty korzeniowe. Jeśli nie chcesz, aby pojawiał się w kolejnych częściach ogrodu, warto kontrolować odrosty już wtedy, gdy są małe.

Grujecznik japoński

Najlepiej rośnie na stanowisku słonecznym lub lekko zacienionym. Nie lubi przesuszenia, ale nie powinien stać w wodzie — na ciężkich, podmokłych glebach może rosnąć słabiej. Warto go ściółkować korą lub kompostem.

Parocja perska

Jej naturalny pokrój jest bardzo dekoracyjny, a zimą dodatkową ozdobą jest łuszcząca się, wielobarwna kora. Nie lubi stanowisk podmokłych i stale zalewanych, dlatego na ciężkiej glebie trzeba zadbać o odpowiedni odpływ.

Ambrowiec balsamiczny

Im więcej światła, tym zwykle piękniejsze jesienne przebarwienia liści. Najlepiej prezentuje się, gdy ma dużo miejsca. Z czasem może stworzyć okazałą koronę, dlatego nie warto sadzić go zbyt blisko domu czy innych dużych drzew.

Winobluszcz

Dzikie winorośle mogą być długowieczne i z czasem tworzyć duże, ciężkie masy pędów – warto zadbać o podporę i kontrolować sposób prowadzenia pędów, szczególnie gdy rośnie przy dachu, rynnach czy oknach.

Można i na balkonie

Wiele z wymienionych roślin można z powodzeniem uprawiać w donicach. Dobrze sprawdzą się perukowiec podolski, grujecznik japoński i parocja perska. Warto je zabezpieczyć na zimę.

Winorośl japońska

Potrzebuje podpory, ponieważ jest silnym pnączem i z czasem może osiągać duże rozmiary. Warto zapewnić jej żyzną, przepuszczalną i umiarkowanie wilgotną glebę. Po posadzeniu regularne podlewamy. Cięcie jest potrzebne.

Perukowiec

Najlepiej sadzić go na słonecznym, ciepłym stanowisku. Jest mało wymagający, po dobrym ukorzenieniu jest odporny na suszę, dlatego dobrze sprawdza się w miejscach, gdzie trudno utrzymać stale wilgotną glebę.

Fot.: 123RF/Picsel (3); Adobe Stock (4); Shutterstock

Piękne bohaterki cienistych ogrodów

Paprocie to jedne z najlepszych roślin do ogrodów, w których trudno o słońce. **Dobrym miejscem jest rabata pod drzewami, cieniista ściana, skarpa albo zakątek ogrodu**, w którym inne rośliny słabo rosną. Najlepiej sadzić je w żyznej, próchnicznej i lekko kwaśnej, wilgotnej glebie. Warto ściółkować podłoże korą lub kompostem. Paprocie wymagają regularnego podlewania, szczególnie podczas suszy.

Wsłuchaj się w leśne *opowieści*

Paprocie w ogrodzie potrafią być jak miękka granica między „dzikim" a „ułożonym". Wystarczy kawałek półcienia, trochę wilgoci i spokojne miejsce, by wpisały się w historię ogrodu.

Miniaturowy ogród

To hit ostatnich lat – las w słoiku. **Do takiej uprawy najlepiej wybierać niewielkie gatunki, które lubią wysoką wilgotność i rozproszone światło**, to m.in. zanokcica gniazdowa, adiantum, mikrosorum oraz niewielkie paprotniki. Dekorację uzupełnią mchy, np. mech poduszkowy, tworzący zwarte, jasnozielone kępki, oraz mech płaski.

One tworzą klimat!

Największą zaletą paproci są dekoracyjne liście i różnorodność kształtów. Potrafią stworzyć efekt leśnego zakątka, a **odpowiednio dobrane odmiany sprawdzą się zarówno w dużym ogrodzie, jak i na niewielkiej rabacie**. Paprocie można wykorzystać do stworzenia ogrodu naturalistycznego, japońskiego lub skalnego. Dobrze wyglądają też w ogrodach w stylu rustykalnym.

Różne odmiany, różne aranżacje

Wśród paproci ogrodowych **warto zwrócić uwagę na paprotniki, nerecznice, wietlice i języczniki**. Wietlica japońska (na zdjęciu) zachwyca delikatnymi, często srebrzystymi liśćmi i dobrze wygląda na tle ciemnej zieleni. Nerecznica samcza tworzy okazałe kępy, sprawdzi się jako mocniejszy akcent. Języcznik zwyczajny wyróżnia się z kolei niepodzielonymi, błyszczącymi liśćmi – tworzy spokojniejszą formę.

W towarzystwie lub solo

Zasada komponowania jest prosta: zamiast sadzić pojedyncze okazy przypadkowo, lepiej powtarzać kilka odmian w grupach. Dzięki temu aranżacja wygląda spójnie i bardziej naturalnie. **Paprocie najlepiej prezentują się w kompozycjach nawiązujących do naturalnego runa leśnego**. Warto zestawiać je z hostami, żurawkami, brunnerami, tiarellami oraz kopytnikiem. Ciekawy efekt daje łączenie paproci z roślinami kwitnącymi wiosną, np. miodunkami czy zawilcami. **Efektowne kompozycje można tworzyć także z paproci w donicach** – w towarzystwie kolusów, niedośpianów, alternanter czy irezyny. Te rośliny nie przezimują na zewnątrz, trzeba je zabezpieczyć lub pobrać szczepki na przyszły rok.

Fot.: Adobe Stock (3); HBV Interior; Shutterstock

Czas działa na ich korzyść

- Choć karczochy kojarzą się przede wszystkim z pysznymi potrawami, podczas zbiorów warto zostawić na grządkach kilka kwiatostanów.
- Niedługo po tym, jak łuski zaczną się otwierać, główki w pełni rozkwitną. **Wtedy staną się już niejadalne, ale za to jakże efektowne!**
- Po ścięciu warto wykorzystać je np. do bukietu, umieszczając rośliny w słoiku w wydrążonym konarze.

Warzywa zamiast kwiatów

Mogą zdobić grządki, ale nadają się też do dekoracji wnętrz, balkonów i tarasów. Nie sposób przejść obok nich obojętnie!

Podano na tacy!

- W pełni rozwinięte, fioletowe kwiaty karczochów **przyciągają wzrok i… pszczoły**. Skąd bierze się ich atrakcyjny wygląd? Rośliny te należą do rodziny astrowatych.
- W dekoracjach warto komponować je z fioletowymi i zielonkawymi hortensjami.

Królowa chłodnych dni i nocy

- Kapusty ozdobne przyjmują odcienie bieli, zieleni, różu i fioletu. **Ich liście są jadalne, ale dość twarde i gorzkie**, dlatego zwykle uprawia się je w celach dekoracyjnych.
- Są łatwe w pielęgnacji i mogą znieść nawet -15°C. Najpiękniej wybarwiają się w słońcu i przepuszczalnej, umiarkowanie żyznej glebie (w zbyt żyznej tworzą dużo zielonych liści).

Kapusta w roli głównej

- Na rabatach i w donicach dobrze komponuje się z aksamitkami, astrami, wrzosami i trawami ozdobnymi.
- **Odmiany o długich łodygach nadają się do bukietów** (w których długo zachowują świeżość). Rośliny można umieścić w wazonie z wodą lub w pojemniku z wilgotną gąbką florystyczną.

Zanim rozkwitną

- Karczochy najlepiej rosną w zacisznym, słonecznym miejscu i przepuszczalnej, żyznej ziemi.
- **Kluczem do bujnego rozwoju jest regularne, umiarkowane podlewanie** i odchwaszczanie.
- Ich jadalną częścią są nierozwinięte pąki kwiatowe (na zdj.), które mogą przybierać odcienie zieleni i fioletu.
- Aby osiągnęły właściwy rozmiar, **zostaw na roślinie 5-6 główek, a resztę oberwij**.

Fot.: Adobe Stock; HBV KG (2); Shutterstock (2)

TO PRAWDA czy MIT?

Jesienne nawożenie

Ma przygotować rośliny, aby w dobrej formie przetrwały zimę i miały siłę rozpocząć nowy sezon. Jednak wokół jesiennego dokarmiania ogrodu pojawia się sporo mitów.

1 Liście to nie nawóz

Z trawnika, owszem, warto je usunąć. **Natomiast na rabatach pozostawiona lub rozsypana cienka warstwa zdrowych, opadłych liści drzew i krzewów to cenna ściółka.** Chroni przed parowaniem wilgoci, osłania zimujące krzewy i byliny przed mrozem i daje schronienie wielu pożytecznym owadom. Jako zimowej ściółki nie należy używać liści z widocznymi śladami porażenia chorobami, a także pochodzących z dębów, orzechów włoskich i kasztanowców.

Czy opadające liście traktować jako nawóz? To zależy. Z trawnika trzeba zgrabić. Ale jako odżywcza ściółka pod krzewami i bylinami są nieocenione.

2 Kompostu nie syp jesienią

Popularny mit głosi, że z rozłożonego przed zimą kompostu woda wypłucze odżywcze składniki bez wyraźnej korzyści dla zimujących roślin. Tymczasem nawożenie kompostem ma inny cel. **Sens jesiennego rozkładania kompostu polega na ochronie gleby przed rozbiciem jej struktury na skutek opadów.** Składniki odżywcze rzeczywiście w trakcie zimy się wypłukują, ale wiosną są w wierzchnich warstwach podłoża jako zapas dla młodych roślin.

Murawa lepiej przetrwa zimę, jeśli dokładnie wyczeszesz ją jesienią z filcu – rozłogów, korzeni i resztek źdźbeł. Taka organiczna materia nie stanie się odżywką, a utrudni wzrost trawy wiosną.

3 Mulcz chroni przed mrozem

Mulcz, czyli drobno pocięte źdźbła trawy, to rzeczywiście naturalny nawóz dla murawy. Ale rozkłada się tak szybko, że nie zdąży ochronić jej przed szkodami, jakie może wyrządzić mróz. **Warto dokładnie wygarnąć opadłe liście i filc, czyli resztki materii organicznej, która zalega między źdźbłami trawy a powierzchnią gleby.** Pozostawione odcinają trawie dostęp do światła, utrzymują nadmierną wilgoć, a to warunki sprzyjające powstawaniu pleśni śniegowej.

4 Tani nawóz z kominka

W kominkach pali się wysuszonym drewnem liściastym. Popiół z niego uważany jest za dobry nawóz, który można wykorzystać w ogródku. To tylko częściowo prawda, bo **można i warto go sypać (w niewielkich dawkach) w warzywniku, pod krzewy i na rabaty, ale tylko te, na których rosną rośliny lubiące zasadową glebę.** Popiół ma właściwości odkwaszające, więc nie należy go stosować pod kwasolubne azalie, różaneczniki, borówki czy na wrzosowiska.

5 Im później, tym lepiej

Niektórzy ogrodnicy uważają, że odżywki można rozsypać nawet wtedy, gdy ziemia jest zamarznięta, bo przecież, gdy temperatura wzrośnie, składniki odżywcze i tak trafią do ziemi. To mit. **Mineralne odżywki można stosować najpóźniej do końca października.** Ale wiele zależy od pogody, bo zdążyć trzeba przed przymrozkami. Późną jesienią, gdy gleba zacznie zamarzać, sens ma już tylko stosowanie stabilnego nawozu organicznego, np. granulowanego obornika.

Nawożenie na koniec sezonu wcale nie ma na celu wzmocnienia mrozoodporności roślin. Tym zajmują się same. Jesienne odżywki mają nie dopuścić do niedoborów, które osłabiają ten proces.

Fot.: Adobe Stock (3)

Taka różnorodna kompozycja doskonale ożywi przestrzeń przy żywopłocie z cisów.

Przytulny kącik paleniskowy

Stwórz kameralną, naturalną strefę wypoczynkową wokół ognia, która otula ciepłem i koi zmysły.

Choć na zewnątrz robi się chłodniej, wcale nie trzeba rezygnować ze spotkań na świeżym powietrzu. Wystarczy wygospodarować przestrzeń, gdzie w otoczeniu przyrody, w bezpiecznych warunkach można ogrzać się wokół palącego się drewna.

Spokój wokół ognia

Niech centralny punkt aranżacji stanowi palenisko otoczone żwirem lub kostką oraz prostymi ławkami wykonanymi z masywnych pni drzew. **Surowe drewno i kamienie nadadzą temu miejscu niewymuszoną, leśną atmosferę.**

Tło, które tworzy klimat

Część paleniskowa to nie wszystko – stwórz oprawę w postaci roślin. Dzięki rabacie zbudowanej warstwowo z odpowiednio dobranych gatunków **kompozycja pozostanie atrakcyjna przez większą część roku, a do tego będzie stanowić dobrą osłonę i zadba o prywatność**. Pamiętaj jednak, że potrzebna jest odrobina oddechu – rośliny nie powinny przytłaczać przestrzeni.

Przemyślana lokalizacja

Kącik paleniskowy najlepiej projektować nie tylko z perspektywy osoby siedzącej przy ogniu. Atrakcyjna **rabata może cieszyć nasze oczy także wtedy, gdy odpoczywamy na tarasie** lub zerkamy przez okno w salonie.

1 Sosna górska 'Pumilio' może rosnąć na jałowych, suchych glebach, ale też żyznych i próchniczych. Dobrze znosi cięcie, dzięki któremu jeszcze bardziej się zagęszcza.

4 Rozplenica japońska 'Hameln' potrzebuje żyznej, przepuszczalnej, umiarkowanie wilgotnej gleby. Jej puszyste kwiatostany delikatnie się przebarwiają.

2 Dereń kousa 'Milku Way' wiosną obsypuje się białymi kwiatami, późnym latem – różowoczerwonymi owocami, a jesienią jego liście pięknie się przebarwiają.

5 Hortensja bukietowa nie jest trudna w obsłudze, o ile tylko zapewni jej się słoneczne lub delikatnie zacienione miejsce i żyzne, przepuszczalne, lekko kwaśne podłoże.

3 Trzcinnik wielkokwiatowy lubi słońce i żyzne podłoże, ale urośnie też w półcieniu, na przeciętnej glebie. Kwiatostany mogą zdobić go przez całą zimę.

6 Wrzos pospolity wymaga lekkiej, przepuszczalnej gleby o kwaśnym odczynie. Przed sadzeniem wzbogać ziemię przekompostowaną korą sosnową lub torfem wysokim.

Fot.: Adobe Stock; materiały redakcyjne/AI; Shutterstock (5)

Mądrze zaplanuj przestrzeń

Zadbaj o bezpieczeństwo. Teren wokół paleniska powinien być równy i wyłożony żwirem, grysem czy kostką. Najlepiej, by nawierzchnia kończyła się minimum 50 cm za ławkami i by dopiero za nią znajdowały się rośliny (nie mogą rosnąć zbyt blisko źródła ognia).

Zbuduj trwałe palenisko. Wykop dół o głębokości ok. 50 cm i 100 cm średnicy. Na dnie umieść drenaż ze żwiru, po czym wymuruj wnętrze kamieniami polnymi oraz ogniotrwałą zaprawą szamotową. Całość wykończ większymi kamieniami lub betonową obwódką.

Ustaw wygodnie siedziska. Rozmieść je w półokręgu, 100-150 cm od paleniska, zachowując odstępy między ławkami. Dzięki temu każda z siedzących osób będzie miała dobry widok na ogień, a jednocześnie będzie można swobodnie się przemieszczać.

Wybierz różnorodne rośliny. W migoczącym świetle ognia najlepiej prezentuje się miks struktur i faktur. Postaw na gatunki o jasnych kwiatach, delikatnych, wysokich źdźbłach, gęstych, iglastych pędach oraz zjawiskowo przebarwiających się jesienią liściach.

W jabłkach *po uszy*

Opanowały ogród, koszyki i kuchenny blat. Aż żal nie upiec z nich czegoś pysznego! Zwłaszcza że w cieście czują się wyjątkowo dobrze – rumienią się, miękną i robią słodkie zamieszanie. A my? Z przyjemnością dajemy się w nie wciągnąć.

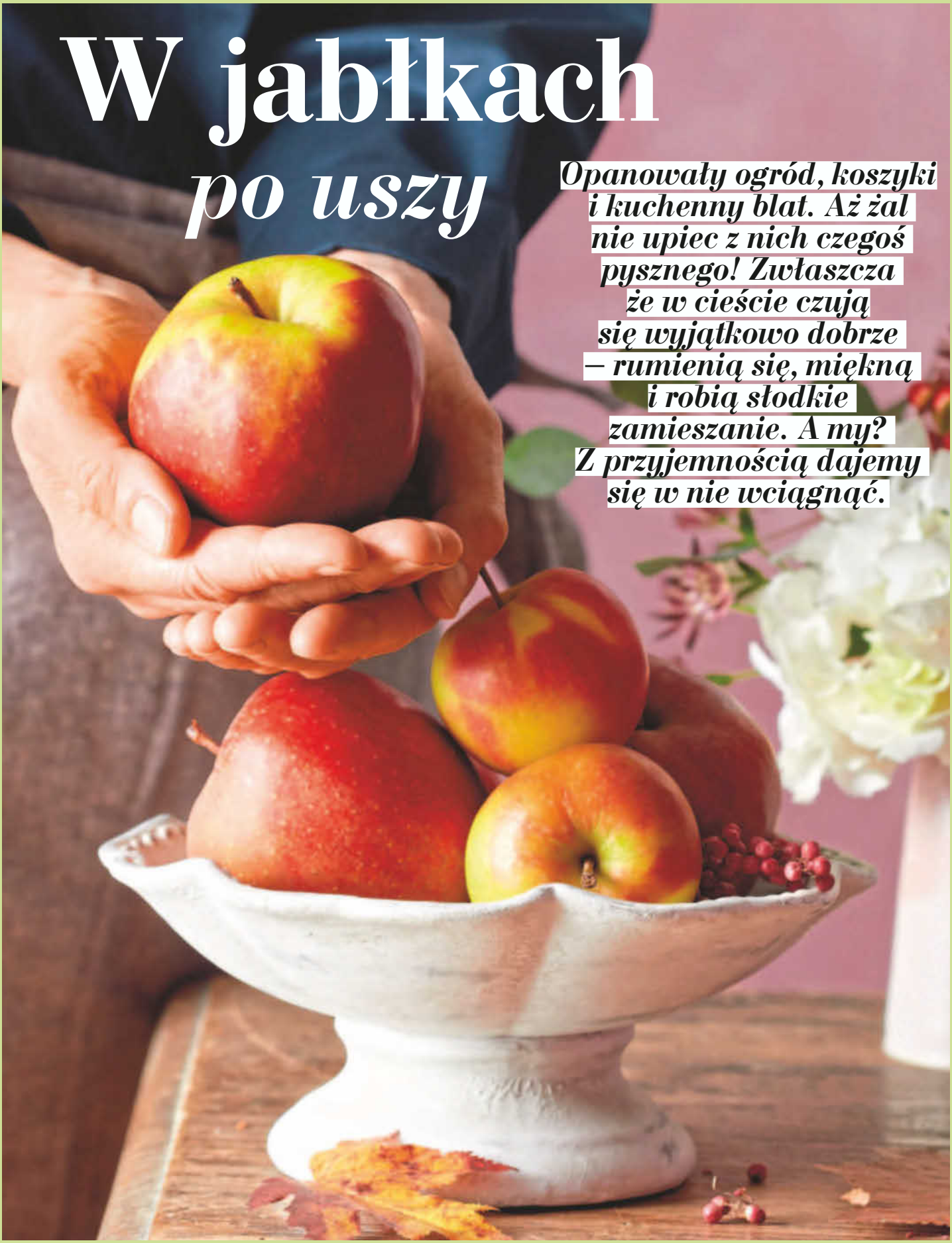

Prosto z sadu, prosto z serca. Efektowny i pyszny - najlepiej smakuje w gronie najbliższych.

Śmietanowy torcik z bezą

Czas przygotowania: 95 minut
Porcje: 12 Stopień trudności: średni

SKŁADNIKI: • 5 jajek • 150 masła • po 2 budynie i cukry waniliowe • 450 g cukru • po 5 łyżek mleka i płatków migdałowych • 750 g jabłek • 2 łyżeczki proszku do pieczenia • 190 g mąki • 275 ml soku pomarańczowego • 300 g śmietany 30% • 1 śmietan-fix • 5 łyżek żurawiny ze słoika

PRZYGOTOWANIE:

1 Masło utrzyj z 150 g cukru. Dodaj żółtka, mąkę, proszek i mleko. Po 1/2 ciasta nałóż do 2 tortownic z pergaminem. Białka ubij z 250 g cukru. Połowę bezy rozsmaruj na jednym spodzie i posyp migdałami. Resztę wyciśnij przez szprycę na brzeg drugiego spodu. Piecz 25 minut w 180°C.

2 Jabłka pokrój, rozgotuj z 225 ml soku i 50 g cukru. Budyń połącz z 50 ml soku, wlej do jabłek, zagotuj. Odłóż 6 łyżek masy, resztę rozsmaruj na jednym spodzie, wyłóż żurawinę. Wystudź. Śmietanę ubij z cukrem waniliowym i śmietan-fixem. Wyłóż na żurawinę. Przykryj blatem. Resztę masy rozsmaruj na wierzchu tortu. Schłodź.

Małe, ale piękne jabłkowego uroku! Pachną domem i przypominają, że najlepsze słodkości często powstają z najprostszych składników.

Muffinki z krokantem orzechowym

Czas przygotowania: 50 minut
Porcje: 12 **Stopień trudności:** łatwy

SKŁADNIKI: • 150 g mąki • 50 g masła • 3 jajka • 150 g cukru • 1 cukier wanilinowy • szczypta soli • 2 łyżeczki proszku do pieczenia • 3 małe jabłka • 50 g połówek orzechów włoskich • 25 g płatków owsianych • cukier puder do oprószenia

PRZYGOTOWANIE:

1 Masło stop, przestudź. Jajka utrzyj z 100 g cukru, solą i wanilią na puszystą, jasnokremową masę. Dodaj mąkę z proszkiem do pieczenia i masło.

2 Jabłka obierz, pokrój na cząstki, usuń gniazda nasienne. Owoce ponacinaj po wypukłej stronie. Foremkę na muffinki wyłóż papierowymi foremkami, tzw. papilotkami. Nałóż ciasto do wgłębień w formie. Wetknij cząstki jabłek. Muffinki piecz przez 30 minut w temp. 180°C.

3 Orzechy i płatki owsiane upraż na suchej patelni, zdejmij. Na tej samej patelni skarmelizuj 50 g cukru. Dodaj orzechy i płatki. Masę przełóż na pergamin, wystudź i pokrusz. Muffinki posyp posypką i cukrem pudrem.

Drożdżowe ślimaczki

Czas przygotowania: 90 minut
Porcje: 8 Stopień trudności: średni

SKŁADNIKI: • 800 g jabłek • 75 g masła • 250 ml mleka • 50 g drożdży • 125 g cukru • 500 g mąki • 3 jajka • 3 łyżki soku z cytryny • 150 ml soku jabłkowego • 1/2 op. budyniu waniliowego • tłuszcz do formy

PRZYGOTOWANIE:

1 Drożdże wkrusz do kubeczka. Dodaj po łyżce mąki i cukru i 150 ml ciepłego mleka. Wymieszaj i odstaw na 15 minut. Wyrośnięty zaczyn połącz z resztą mąki, jajkami, masłem i 100 ml ciepłego mleka. Wyrób. Ciasto odstaw do wyrośnięcia na godzinę.

2 Jabłka obierz, pokrój, skrop sokiem z cytryny. Cukier skarmelizuj, dodaj jabłka. Zalej 100 ml soku jabłkowego, gotuj 2 minuty. Proszek budyniowy wymieszaj z pozostałym sokiem, dodaj do jabłek, gotuj minutę. Wystudź.

3 Ciasto rozwałkuj na prostokąt. Posmaruj połową masy jabłkowej. Zwiń i pokrój na kawałki. Tortownicę posmaruj tłuszczem, ustaw w niej ślimaczki. Resztę masy jabłkowej rozłóż na cieście. Piecz 30 minut w 200°C.

Łódeczki z nadzieniem marcepanowym

Czas przygotowania: 60 minut
Porcje: 4 Stopień trudności: średni

SKŁADNIKI: • 4 jabłka • 50 g migdałów bez skórki • 1 łyżka cukru • 1 łyżka soku z cytryny • po 200 g masy marcepanowej i śmietany 30% • 1 słoik (200 ml) konfitury żurawinowej • 3 jajka • 1 cukier waniliowy • masło do posmarowania formy

PRZYGOTOWANIE:

1 Migdały posiekaj, zrumień na suchej patelni. Dodaj cukier. Mieszając, smaż, aż cukier się skarmelizuje. Całość rozsmaruj na pergaminie, a kiedy masa zastygnie i stwardnieje, pokrusz ją w malakserze. Jabłka przekrój wzdłuż na pół, wytnij gniazda nasienne. Skrop sokiem z cytryny. Marcepan grubo zetrzyj, połowę wymieszaj z konfiturą i migdałami w karmelu.

2 Formę żaroodporną posmaruj masłem. Ustaw w niej połówki jabłek. Nałóż farsz. Oddziel żółtka od białek. Żółtka zmiksuj ze śmietaną, resztą marcepanu i cukrem waniliowym. Białka ubij. Pianę z białek dodaj do masy żółtkowej. Wyłóż na jabłka. Piecz 20 minut w temp. 200°C.

Talarki z orzeszkami ziemnymi

Czas przygotowania: 60 minut
Porcje: 16 Stopień trudności: średni

SKŁADNIKI: • 150 g niesolonych orzeszków ziemnych • 100 g masła • 2 jabłka • 200 g mąki pszennej • 1 łyżeczka proszku do pieczenia

PRZYGOTOWANIE:

1 Masło stop, odstaw do przestudzenia. Następnie połącz je z orzeszkami ziemnymi i zmiksuj w malakserze na gładką masę.

2 Obrane jabłka przekrój na cząstki, usuń gniazda nasienne. Miąższ jabłek zetrzyj na tarce o dużych otworkach. Masę z orzeszków i masła wymieszaj z tartymi jabłkami, mąką oraz proszkiem do pieczenia. Szybko zagnieć gładkie ciasto.

3 Z gotowego ciasta uformuj 16 jednakowych kulek i lekko je spłaszcz. Ciasteczka ułóż na blasze wyłożonej papierem do pieczenia, zachowując niewielkie odstępy. Blachę wstaw do piekarnika rozgrzanego do 175°C. Piecz przez 12-15 minut, aż ciasteczka ładnie się zarumienią. Po upieczeniu przełóż je na kratkę kuchenną i pozostaw do całkowitego wystudzenia.

Szarlotka z kruszonką

Czas przygotowania: 75 minut
Porcje: 16 Stopień trudności: średni

SKŁADNIKI: • po 125 g masła i cukru • 4 jajka • 150 ml mleka • 170 g mąki • 1 kg kwaskowych jabłek • po 125 g płatków owsianych i orzechów włoskich • 1 proszek do pieczenia • sok z cytryny • 1 cukier wanilinowy

PRZYGOTOWANIE:

1 Stop 50 g masła. Jajka utrzyj 5 minut ze 100 g cukru. Ciągle miksując, dodaj płynne masło, mleko oraz cukier wanilinowy. Dosyp 150 g mąki przesianej z proszkiem do pieczenia. Całość szybko wymieszaj.

2 Jabłka obierz, wytnij gniazda nasienne, miąższ pokrój w cienkie plasterki. Od razu skrop je 3 łyżkami soku z cytryny i ułóż w wyłożonej pergaminem tortownicy (śr. 26 cm). Plasterki jabłek zalej przygotowanym ciastem. Potrząśnij tortownicą.

3 Pozostałe masło stop, przestudź. Orzechy posiekaj. Zagnieć kruszonkę z reszty masła, cukru, mąki oraz płatków owsianych i orzechów. Rozsyp ją na cieście. Piecz 40-45 minut w 180°C. Wystudź i dowolnie udekoruj.

Fot.: House of Food (7)

Superoferta!

ZAPRENUMERUJ Mam Ogród

DARMOWA DOSTAWA DO DOMU*

12 wydań MAM OGRÓD

ZA JEDYNE 95,88 zł

(7,99 zł za egz.)

ZŁÓŻ ZAMÓWIENIE JUŻ TERAZ!

telefonicznie
67 210 86 05
67 354 16 05

na stronie internetowej
czytelnia.pl

mailowo
prenumerata@bauer.pl

* Dotyczy wysyłki listem ekonomicznym na terenie kraju. Regulamin sklepu znajduje się na stronie czytelnia.pl

Gdy pojawia się stres, świadomy oddech pomaga zatrzymać gonitwę myśli. A gdy jeszcze towarzyszy mu aromat ziół, łatwiej zwolnić i poczuć odprężenie.

Ziołowy dym na błogi spokój

Skąd ta moc?

Substancje czynne zawarte w ziołach, olejki eteryczne i lotne związki aromatyczne, uwalniają się podczas spalania i wnikają do organizmu przez drogi oddechowe. Docierają do płuc i błon śluzowych znacznie szybciej niż składniki naparu wypitego z kubka. Efekt jest odczuwalny już po kilku minutach. Przy kołataniu serca na tle nerwowym i przy silnym napięciu emocjonalnym może to mieć znaczenie.

Nie okadzaj dzieci, nie stosuj przy astmie i chorobach płuc. Zażywasz leki kardiologiczne? Skonsultuj się z lekarzem.

Każda roślina działa nieco inaczej

- **Lawenda** zawiera linalol i octan linalilu, które obniżają aktywność układu nerwowego. Jej dym **działa szybko przy kołataniu serca** wywołanym stresem i lękiem, **ułatwia zasypianie.** Wystarczy tlić małą wiązkę przez 10 minut przed snem.
- **Melisa** zawiera cytronelal i cytral, które redukują napięcie emocjonalne i działają rozkurczowo. Dym melisowy pomaga przy nerwowym kołataniu serca, **wzdęciach na tle nerwowym i przewlekłym stresie.** Uwaga: palona melisa nie pachnie przyjemnie. Najlepiej mieszać ją z lawendą.
- **Szałwia** zawiera tujon i cyneol o działaniu uspokajającym. Jej dym **łagodzi niepokój i stany przygnębienia.** Stosuj w ciągu dnia, gdy czujesz rozdrażnienie lub chaos myślowy.
- **Rozmaryn** uwalnia w dymie 1,8-cyneol, który **poprawia koncentrację i czujność.** Pomaga przy zmęczeniu nerwowym i długotrwałym stresie. Warto tlić go rano.

Jak okadzać krok po kroku?

Potrzebujesz **żaroodpornej miseczki lub ceramicznej podstawki i suszonych ziół.**

- **Możesz kupić gotowe wiązki** albo zrobić je sama. Zbierz garść ziół i związuj je sznurkiem bawełnianym co 2-3 cm, zaczynając od dołu. **Susz** w przewiewnym miejscu przez **2-3 tygodnie**, aż wiązka będzie twarda.
- **Przed okadzaniem zamknij okno.** Podpal czubek wiązki, poczekaj, aż zajmie się ogniem, po chwili zdmuchnij płomień. Wiązka zacznie się tlić i dymić. Połóż ją w miseczce. **Zostań w pomieszczeniu 10-15 minut**, oddychaj spokojnie i głęboko. Po zakończeniu dokładnie zgaś wiązkę, zanurzając czubek w wodzie.
- **Możesz też używać węgielka trybularzowego** dostępnego w sklepach zielarskich. Rozżarz go, połóż na ceramicznej miseczce wypełnionej piaskiem, **wsyp na niego łyżeczkę suszonych ziół.** Metoda ta daje mniej intensywny dym niż wiązka.
- Po zakończeniu **przewietrz pomieszczenie.**

Fot. Adobe Stock (4)

Mieszanki przygotowane na miarę

Zioła działają lepiej w połączeniu. Mieszanki przechowuj w szczelnie zamkniętych słoikach, w ciemnym miejscu, nawet rok.

- **Na kołatanie serca przed snem.** Wymieszaj równe części lawendy i melisy. Dodaj szczyptę szałwii. Tlij wiązkę przez 10 minut. Lawenda wycisza, melisa rozluźnia, szałwia uspokaja myśli.
- **Na stres i rozdrażnienie w ciągu dnia.** Połącz rozmaryn z szałwią w proporcji 2:1. Rozmaryn może zmniejszać napięcie nerwowe, a szałwia może łagodzić niepokój. Tlij przez kwadrans w pokoju, gdzie pracujesz.
- **Na poprawę samopoczucia.** Do mieszanki lawendowo-rozmarynowej dodaj garść jagód jałowca. Jałowiec działa antyseptycznie, oczyszcza powietrze. Tlij przez 10-20 minut w środku dnia.

Te szybkie i niedrogie rozwiązania podniosą twój ogród na wyższy poziom!

LIFEHACKI sprytnego OGRODNIKA

Mało pracy, świetny efekt!

Zaproś na taras… wiosnę!

● Posadź cebulowe kwiaty warstwowo. Na dno dużej donicy ceramicznej nasyp 12 cm ziemi, ułóż 6–8 cebulek narcyzów i zasyp 10 cm ziemi. Połóż 6 cebulek tulipanów i znów 10 cm ziemi. Następnie 15 cebulek krokusów przykryj 5-centymetrową warstwą ziemi i wciśnij 6–8 cebulek hiacyntów. Przysyp ziemią, by sięgała po brzegi doniczki. Podlej.

● Donicę na zimę postaw na kawałku stryropianu i owiń białą agrowłókniną.

Zastosuj patent dla zdrowia dalii

● Pędy obetnij tak, by miały nie więcej niż 10–20 cm. Podważ widłami bulwy i ostrożnie wyjmij z ziemi. Otrząśnij (pod żadnym pozorem nie czyść ich wodą!) i umieść łodygą do dołu w zadaszonym, przewiewnym miejscu.

● Pędy dalii są puste w środku i zadziałają jak słomka, którą w ciągu kilku dni spłyną woda i soki. W przeciwnym razie płyny zostałyby w bulwach, narażając je na pleśnienie.

Zgarniesz liście jednym ruchem

● Do zbierania liści w jednym miejscu grabie, zwłaszcza wachlarzowe, są nieocenione. Ale jeśli chcesz szybko i łatwo zapakować liście do worka, zdecydowanie lepsze będą łapki.

● To dwie plastikowe łopatki z uchwytami na dłonie, by wygodnie się je trzymało, i z ząbkami, które nagarniają liście. Łapiesz pomiędzy nie sporą porcję liści. W ten sposób szybko uwiniesz się z dużą stertą.

● Łapki są idealne do pakowania liści do worków. Warto jednak pamiętać o założeniu gumowanych rękawic, wilgotne liście sprawiają, że plastik robi się śliski.

Astry kochają ciemne noce

● Astry nowobelgijskie i nowoangielskie zawiązują pąki dopiero wtedy, gdy noce się wydłużają, a dzień trwa mniej niż 14 godzin. Sztuczne światło po zmroku sprawia, że marcinki mniej obficie kwitną.

● Sadząc teraz te rośliny (mogą trafić do gruntu do końca października), wybieraj dla nich miejsca z dala od ulicznych latarni, a także lamp oświetlających wejście do domu, taras lub podjazd.

Fot.: Adobe Stock (6)

Pomaluj ogród na zimę

- Plastry drewna to wdzięczna baza pod zimowe ozdoby ogrodu. Namaluj na nich to, za czym będziesz tęsknić – ptaki, kwiaty, motyle.
- Przetrzyj drewno papierem ściernym i dokładnie usuń pył.
- Użyj farb i markerów akrylowych. Gdy wyschną, całą pomalowaną powierzchnię pokryj bezbarwnym lakierem. Powieś pod okapem dachu.

Koniec sezonu ma w sobie coś kojącego. Zbiera się plony, porządkuje to, co dotąd rosło trochę na swoich zasadach. Szykuje wiosenne niespodzianki. A chłodniejsze już, ale słoneczne dni, zapach liści i wilgotnej ziemi działają tak relaksująco.

Jesienne prace bez bólu

Postaw na... ogrodową gimnastykę

- Żeby jesienne prace nie skończyły się bólem stawów i kręgosłupa, wykonuj je z dbałością o siebie.
- Zacznij od lżejszych zadań, żeby rozgrzać mięśnie.
- Zmieniaj czynności co 30 minut i rób sobie przerwy co najmniej co godzinę. Nie pracuj długo w jednej pozycji.
- Sięgaj po narzędzia z długim trzonkiem, które pozwalają pracować na stojąco. Dobieraj je do swojego wzrostu i siły – gdy są zbyt krótkie albo za ciężkie, zmuszają do przyjmowania zgarbionej pozycji.
- Jeśli musisz pracować tuż przy ziemi nie kucaj, podłóż pod kolana miękką podkładkę.

REKLAMA

STOP reumatycznym bólom stawów

REUMA BLOK AKUT FORTE

Ból stawów od czasu do czasu dokucza każdemu. Jeśli jednak odczuwasz go podczas codziennych czynności, nie możesz rano wstać z łóżka lub masz ograniczenia w uprawianiu sportu, jest to znak ostrzegawczy poważniejszego problemu, którego nie należy bagatelizować.

- Zmniejsz reumatyczne bóle stawów dzięki **REUMABLOK® AKUT FORTE**, maści zawierającej borowinę, czyli torf leczniczy, który jest jednym ze sprawdzonych środków na bóle stawów, mrowienie i drętwienie.
- Dodatkowo zawarte naturalne ekstrakty z żywokostu, tarczycy bajkalskiej, rozmarynu i bazylii aktywują naturalne mechanizmy przeciwzapalne, łagodzą obrzęki oraz wspomagają regenerację stawów, a regularny masaż maścią rozluźnia zesztywniałe stawy i poprawia ich ruchomość.
- Ten wyrób medyczny jest skuteczny zarówno w przypadku reumatycznych bólów stawów, jak i w chorobach wyrodnieniowych stawów oraz w przypadku ich przeciążenia.

Producent: Simply You Pharmaceuticals a.s.
Podmiot odpowiedzialny za reklamę: Simply You Poland sp. z o.o.

SimplyYou Poland

To jest wyrób medyczny. Używaj go zgodnie z instrukcją używania lub etykietą.

Zielone pogotowie

Zanim zaczniesz porządki w ogrodzie, zastanów się, co usunąć, a co zostawić. Odrobina kontrolowanego bałaganu mu nie zaszkodzi – a wręcz może pomóc!

Czas krzątania się i podejmowania decyzji

Nie musisz sprzątać na błysk. Zostaw gdzieniegdzie sterty gałęzi, by mogły skryć się w nich jeże i owady, które odpłacą się w następnym sezonie. Rozsyp liście na rabatach, chroniąc rośliny przed chłodem. To wyjdzie im na zdrowie! Niektóre prace trzeba jednak wykonać, aby ogród przetrwał zimę w dobrej formie.

Nadeszła pora na wielkie sprzątanie

Jak to zwykle bywa, istnieją dwie szkoły. **Zwolennicy porządku sprzątają rabaty co do listka** i ścinają byliny tuż przy gruncie. Robią to ze względów estetycznych i w obawie przed zarodnikami grzybów, które zimują w wilgotnych resztkach roślinnych. **Zwolennicy natury zostawiają ogród w spokoju**. Większość ogrodników idzie na kompromis: porządkuje rabaty, ale bez pedantyzmu.

Co może zostać?

Wiele zależy od miejsca. **Cienka warstwa liści pod krzewami działa niczym ściółka: chroni glebę i stopniowo ją użyźnia. Z kolei liście na murawie duszą i niszczą trawę, więc trzeba je usunąć.** Pozostawione pędy i zaschnięte kwiatostany też mogą pełnić ważne funkcje. Osłaniają korzenie przed mrozem, dają schronienie zimującym owadom i drobnym zwierzętom, a nasiona karmią ptaki. Usuwanie ich warto więc przełożyć na wiosnę. Wtedy też **łatwiej ocenić, które okazy przemarzły**, a które mają szansę jeszcze odbić.

Co powinno zniknąć?

Bezwzględnie trzeba usuwać **wszystko, co nosi ślady chorób**: liście z plamami, porażone pędy, resztki z objawami grzybów. W wilgotnych, gnijących szczątkach roślinnych patogeny i szkodniki spokojnie przezimują, by wiosną zaatakować ze zdwojoną siłą. **Takich resztek nie wolno kompostować**. Najlepiej wyrzucić je do odpadów zielonych. **To samo dotyczy chwastów wieloletnich**, np. perzu, których kłącza trzeba usunąć z ziemi. Reszta to już wybór między porządkiem a naturą. Jeśli lubisz **obserwować ogród zimą**, zostaw na rabatach pędy z zaschłymi owocnikami, a na krzewach – choć trochę owoców ognika czy dzikiej róży, które zwabią ptaki.

Delikatne cięcie krzewów różanych

- Jesienią nie wykonuje się silnego cięcia. Po pierwszych przymrozkach (kiedy róża wchodzi w stan spoczynku), jeszcze przed silnymi mrozami **przeprowadź lekkie cięcie przedzimowe**.
- Skróć wybujałe, długie pędy (o mniej więcej jedną trzecią). To ważne zwłaszcza u odmian o wiotkiej budowie, bo **ogranicza kołysanie krzewu na wietrze**.
- **Warto także przeprowadzić cięcie sanitarne**, usuwając martwe, chore i uszkodzone pędy róż.

Zimowe ozdoby z bylin i traw

- **Zaschnięte i oszronione kwiatostany jeżówki, rudbekii, mikołajka czy rozchodnika** są niezwykle dekoracyjne. Uporządkuj je dopiero na przedwiośniu.
- **Większość traw ozdobnych również lepiej zostawić na rabatach do wiosny** – cięcie jesienią zwiększa ryzyko przemarznięcia. Wysokie i bujne kępy warto związać w snopki lub zapleść z nich warkocze.

Porządki w warzywniku

- Trzeba zebrać większość gatunków (np. buraki) i usunąć to, co zostało po zbiorach. Ale **grządki nie zostają puste**, bo niektóre pyszności zimują w gruncie.
- **Pory znoszą mrozy** i można zbierać je sukcesywnie przez zimę. **Jarmuż po przymrozku** jest smaczniejszy. Zostają też **brukselka i roszponka**.
- **Marchew i pietruszka** spokojnie mogą zimować pod okryciem z liści lub agrowłókniny.
- **Na pustych grządkach gleby nie trzeba przekopywać co roku**. Wystarczy co 2–4 lata, przy wapnowaniu lub zasilaniu obornikiem.

Drzewa i krzewy warto sadzić teraz

To najlepszy czas na sadzenie róż, gatunków owocowych oraz liściastych krzewów żywopłotowych, takich jak ligustr, berberys czy irga, kupowanych z gołym korzeniem.

Dlaczego jesienią?

- Dzięki temu roślina całą swoją energię przeznaczy na rozbudowę systemu korzeniowego.
- **Ciepła po lecie i wilgotna gleba sprzyja ukorzenianiu**. Wiosną okaz będzie gotowy na wegetację.

Jak to zrobić?

- Zanim posadzisz rośliny, **zanurz korzenie w wodzie** na co najmniej 2, a najlepiej na 6 godzin.
- Dołek wykop na tyle duży, by **nie trzeba było zawijać ani skracać korzeni**. Na dnie usyp kopczyk żyznej ziemi, ustaw na nim roślinę i rozłóż korzenie na boki.
- Miejsce szczepienia (u róż i drzewek owocowych) musi znajdować się nad powierzchnią gruntu.
- **Pędy krzewów liściastych i róż przytnij** po posadzeniu o mniej więcej jedną trzecią. Zrównoważy to część nadziemną z korzeniami i pobudzi wiosenne zagęszczenie.

A jeśli nadejdzie mróz?

- Gdy nie wyrobisz się, zanim ziemia zamarznie, **zadołuj okaz, czyli ułóż go ukośnie w płytkim rowku**.
- Przysyp korzenie wilgotną ziemią i poczekaj z sadzeniem do wiosny lub najbliższego cieplejszego dnia.

*Czego nie należy robić **delikatnym pnączom**?*

- **Nie tnij ich mocno późną jesienią**. Obniża to mrozoodporność pędów (mogą przemarznąć od kilku do kilkunastu centymetrów poniżej rany). Właściwe cięcie wykonaj na przedwiośniu.
- Nie owijaj całej rośliny podczas mrozów – **teraz okryj nasadę**. Wystarczy luźno ułożyć gałęzie iglaków lub usypać korę.
- Nie zostawiaj bez opieki pnączy uprawianych w pojemnikach. Najlepiej przezimować je w chłodnej piwnicy (0–5°C) albo **zadołować razem z donicą w gruncie** tak, by podstawa rośliny znalazła się 5 cm pod powierzchnią.

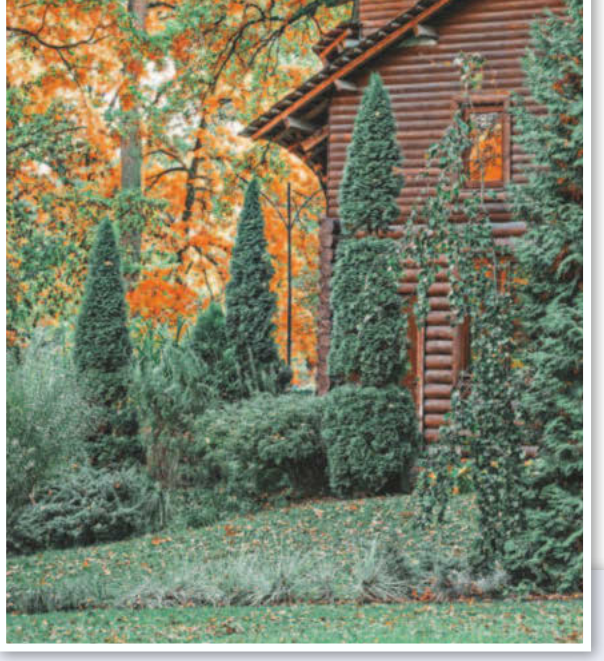

*Przed mrozami dobrze **podlej zimozielone***

- Iglaki (poza modrzewiami) i liściaste rośliny zimozielone (bukszpany, różaneczniki, azalie, trzmieliny, bluszcze) przez całą zimę **tracą wodę przez igły i liście**.
- Kiedy grunt zamarznie, korzenie nie mają jak jej uzupełnić. **Efekt, czyli zamierające pędy, widać dopiero wiosną**, gdy jest już za późno.
- Najbardziej **narażone są młode oraz świeżo posadzone rośliny**, a także odmiany karłowe i płytko korzeniące się.
- **Podlewaj rzadko, ale bardzo obficie**, tak aby woda dotarła głęboko – do warstw, które zwykle nie zamarzają. Zabieg wykonuje się możliwie najpóźniej, ale przed pierwszym mrozem.

Fot.: Adobe Stock (11)

Zadbaj o ostrza nożyc i sekatorów

- Przeprowadź gruntowny przegląd sprzętu. **Ostrza warto odkazić**, by nie przezimowały na nich niechciane patogeny.
- Najpierw **usuń zabrudzenia i zaschniętą żywicę** (acetonem lub rozpuszczalnikiem nitro). Umyj ostrza, wytrzyj je do sucha i przetrzyj środkiem odkażającym, np. alkoholem izopropylowym.
- **Zabezpiecz metal przed rdzą** środkiem natłuszczającym. Może to być olej do narzędzi ogrodniczych albo środek uniwersalny, np. WD40.

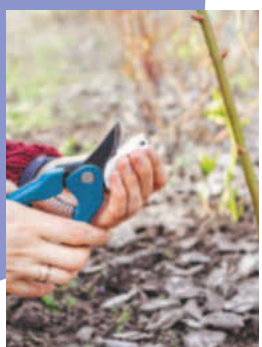

Zajmij się instalacją nawadniającą

Jeśli chcesz, by instalacja przetrwała zimę bez uszczerbku, wszystko, w czym mogły zostać resztki wody i co da się przenieść, schowaj pod dach. Reszta sprzętu ma być pusta.

To naprawdę ważne

- Zamarzająca zimą **woda zwiększa swoją objętość, rozsadzając cienkościenne przewody**, kroplowniki, a przede wszystkim – plastikowy osprzęt.
- Zaopiekuj się nimi już teraz, **zanim nadejdą pierwsze mrozy**.

Przydatna lista zadań

- **Sterownik montowany na kranie odłącz**, osusz i schowaj pod dach.
- **Elektrozawory w gruntowych skrzynkach** przedmuchaj sprężonym powietrzem albo zdemontuj.
- **Podobnie potraktuj filtr i reduktor ciśnienia**: wymontuj, wyczyść i przenieś w suche, ciepłe miejsce.
- **Z linii kroplujących usuń wodę.** Najskuteczniej zrobisz to, przedmuchując je sprężonym powietrzem przez zawór przy otwartych końcówkach.
- **Jeśli używasz sezonowych taśm kroplujących** w warzywniku czy na rabatach ozdobnych, zwiń je i przechowaj w suchym miejscu. Na mrozie narażone są na mikropęknięcia, które w kolejnym sezonie spowodują wycieki.

Dołóż kory wokół roślin kwasolubnych

- Stabilizuje temperaturę gleby i chroni korzenie przed mrozem, dlatego **na zimę wyłóż grubszą warstwę** niż standardowe kilka centymetrów.
- Kory **nie syp na starą, zbitą warstwę, która utworzyła nieprzepuszczalną skorupę**. Najpierw trzeba ją rozgarnąć, by woda i powietrze swobodnie docierały do gleby.
- Ściółka **nie powinna sięgać do samych pędów**. Lepiej zostawić 2-3 cm wolnej przestrzeni, bo stale wilgotna kora sprzyja gniciu i chorobom.
- Gruba warstwa kory **bywa kryjówką gryzoni**, które mogą zimą podgryzać rośliny. Rozgarniaj więc czasem ściółkę, by wypłoszyć nieproszonych gości.

Które rośliny mogą zimować w oczku wodnym?

- **Zostaw gatunki szuwarowe o sztywnych pędach**: sitowie, trzcinę, pałkę. Nie tylko dlatego, że są odporne, ale też z tego względu, że woda wokół ich pędów zamarza wolniej, co ułatwia wymianę gazową pod taflą lodu.
- **Chłodne miesiące w zbiorniku spędzają też podwodni natleniacze**, m.in. moczarki, rogatki, rdestnice. Zimują blisko dna w postaci kłączy i uśpionych pączków.
- **Kosze z roślinami zimotrwałymi przesuń do najgłębszej strefy oczka**, w której woda ma głębokość co najmniej 1 metra albo nawet więcej.
- Wyłowić trzeba natomiast **gatunki wrażliwe i tropikalne**: hiacynty wodne, pływające paprocie. Przechowuj je w wodzie, w jasnym miejscu, w temperaturze 10-15°C.

Co ze zwierzętami?

W wodzie **zimują rodzime gatunki ryb**, takie jak karasie, jazie czy liny. W głębszych stawach mogą przetrwać także karpie koi. **Oczko jest też schronieniem dla żab i owadów**, np. pływaka żółtobrzeżka i larw ważek. Usuń więc z oczka obumierające resztki i opadłe liście, które zużywają tlen. Pamiętaj też o utrzymywaniu przerębla, gdy przyjdzie mróz.

Skrzydlaci podróżnicy

W przestworzach trwa wielkie poruszenie – ptaki odlatują na zimowiska. Jak, dokąd i po co? Poznaj tajemnice naturalnej migracji!

Przygotowania do wędrówki

- Ptaki intensywnie żerują, by zgromadzić zapasy tłuszczu. **Niektóre gatunki przed odlotem zwiększają swoją wagę nawet o kilkadziesiąt procent.** Rozrastają się także ich mięśnie piersiowe.
- **Jeśli mają migrować w nocy, muszą zmienić tryb życia** z dziennego na nocny, jak np. rudziki (większość tych barwnych ptaków podróżuje, lecz nie wszystkie).
- O powodzeniu wędrówki decydują też pióra, zapewniające siłę nośną i ciepło. Niektóre ptaki je natłuszczają, inne pudrują. Wiele gatunków **wymienia pióra na nowe**. Jeśli, jak np. gęsi, wymieniają wszystkie lotki naraz, tymczasowo tracą zdolność latania, a więc możliwość obrony. Dlatego **wcześniej wybierają się w tzw. wędrówki pierzeniowe**, skrywając się w zaroślach lub innych trudno dostępnych miejscach.

Fascynujący spektakl przyrody

- Tuż nad naszymi głowami chmary ptaków odlatują w cieplejsze rejony. **Szukają miejsc, które zimą zapewnią im pokarm i pozwolą bezpieczne wydać na świat potomstwo.**
- Gatunki zamieszkujące naszą strefę klimatyczną kierują się ku południowym rejonom zasięgu swojego występowania.
- **Niewielkie okazy fruną z prędkością ok. 60 km/h i pokonują mniej więcej 100 km dziennie**, kilkakrotnie robiąc sobie przerwę na odpoczynek. Większe gatunki pokonują w tym samym czasie nawet pięć razy dłuższy dystans!

Czy wszyscy lubią ciepłe kraje?

- Nawet jeśli ptak decyduje się na „wycieczkę zagraniczną", nie musi lecieć do Afryki czy krajów śródziemnomorskich.
- Niektórym wystarczy, że przemieszczą się **z północy na południe Polski**, gdzie temperatura jest odrobinę wyższa. Jesienią i zimą **pojawiają się u nas także zwierzęta z innych krajów**.
- Większość naszych gawronów przenosi się do Czech, Niemiec czy Francji, lecz na ich miejsce przybywają gawrony z północnego wschodu.
- **Odwiedzają nas też żyjące na północy jemiołuszki oraz myszołowy** zwyczajne (na zdj.) przybywające z Norwegii.
- W związku ze zmianami klimatycznymi **niektóre ptaki wędrowne rezygnują z podróży**. Dotyczy to zwłaszcza miast – wśród ludzi łatwiej przeżyć zimą.

Skąd wiedzą, dokąd lecieć?

- Niezależnie od tego, jak długą trasę mają do pokonania, **zawsze bezbłędnie odnajdują drogę do domu**. Jak to możliwe?
- Niektóre ptaki **w pierwszą wędrówkę udają się wraz z rodzicami**. Wówczas zapamiętują kierunek lotu i powrotu.
- Pozostałe gatunki mają w głowach **coś w rodzaju zaprogramowanej trasy wędrówki** i po prostu wiedzą, kiedy, którędy i dokąd podążać, by dotrzeć tam, gdzie od lat wędrują ich przodkowie.

Współpraca, czyli ptasie układy

- Większość ptaków, m.in. kaczki, gęsi, czaple, żurawie, lecą w kluczu w kształcie litery V. Pozwala on oszczędzić energię osobnikom znajdującym się z tyłu.
- Niektóre gatunki, np. bociany czy szpaki, nie mają ściśle określonej konfiguracji i przemieszczają się chmarą.
- Czasem widuje się także ptaki lecące w linii, jeden za drugim.

Z głową w chmurach

Już w sierpniu można obserwować odloty kukułek, jerzyków oraz części bocianów. Gatunki takie jak żurawie, czaple, jaskółki, skowronki czy dudki, rozpoczynają wędrówkę między wrześniem a listopadem. Niektóre przemieszczają się dość nisko, inne mogą być widziane z okna samolotu.

Fot.: Adobe Stock (2); Shutterstock (3)

Zapytaj eksperta o poradę

Nasi specjaliści dołożą wszelkich starań, by znaleźć rozwiązanie Waszych problemów ogrodniczych.

Ireneusz Sosna
ekspert z zakresu sadownictwa

Diana Szczęsna
ekspertka z zakresu uprawy roślin ozdobnych

Piotr Chohura
ekspert z zakresu warzywnictwa

Katarzyna Gawęda-Białostocka
ekspertka z zakresu architektury krajobrazu

Krzew pięknie obsypał się kwiatami, lecz nie wytworzył owoców

Mam problem z pigwowcem. Roślina kwitła bardzo obficie, ale niestety nie owocowała. Dlaczego?

Paulina Chłapko, e-mail

Pigwowce uchodzą za łatwe w uprawie, ale – jak wszystkie rośliny – mają swoje potrzeby.

- Pigwowce zazwyczaj bogato kwitną. Widząc to, spodziewamy się, że późnym latem zawiążą liczne, jabłkowate, zielone owoce o grubej skórce, które z początkiem jesieni zaczną dojrzewać i ostatecznie staną się złocistożółte.
- Niestety, nie zawsze tak się dzieje. Niektóre okazy, mimo obfitego kwitnienia, nie wytwarzają owoców. Przyczyn takiego stanu rzeczy może być kilka – i nie na wszystkie mogliśmy mieć wpływ.
- Częstym powodem bywa mniejsza aktywność pszczół podczas kwitnienia (co ma miejsce w przypadku chłodnej, deszczowej wiosny), ponieważ pigwowiec wymaga zapylenia krzyżowego pyłkiem innej rośliny.
- Być może roślina była posadzona na nieodpowiednim stanowisku. Najlepsze jest miejsce słoneczne lub półcieniste.
- Nie bez znaczenia jest też sam sposób rozmnażania pigwowca. Rozmnożone wegetatywnie okazy owocują lepiej niż te pozyskiwane z nasion. Nie oznacza to jednak, że nie owocują wcale.
- Nie należy dopuszczać do zbytniego zagęszczenia krzewów – w razie potrzeby warto je przerzedzić.
- Oprócz tego powodem mogło być: przemarznięcie kwiatów, przenawożenie azotem lub zbyt kwaśna gleba.
- Najlepiej przerzedzić krzewy i poczekać do następnej (oby cieplejszej) wiosny, kiedy będzie więcej pszczół.

Adres redakcji: Mam Ogród
ul. Motorowa 1, 04-035 Warszawa
e-mail: ogrody@bauer.pl

Redaktor Naczelna: Marta Lubartowska
Redaktor Zarządzająca: Elżbieta Bożek
Sekretariat: Agnieszka Niewiadomska

HUB PORADNIKI
Redaktor Zarządzająca: Monika Bobowska
Zastępca Redaktor Zarządzającej: Ilona Zawistowska
Zdrowie i psychologia: Małgorzata Germak (planer), Anna Szatan (koordynator), Marzena Bartoszuk, Magdalena Bauman, Agnieszka Czechowska, Patrycja Gruman, Barbara Komorowska, Magdalena Kozińska, Agnieszka Laszczka, Anna Penconek, Anna Skoczeń
Kuchnia: Dorota Sychowiec (planer), Maria Korczyńska (koordynator), Magdalena Lipka-Kozanka, Kinga Różycka-Kościuk, Barbara Tuleja

Trendy: Ilona Zawistowska (planer), Katarzyna Bokuniewicz, Ewa Hawrylik, Iwona Jakubowska-Hertz, Monika Kondela (koordynatorzy), Ewa Adamiak, Katarzyna Gawęda-Białostocka, Małgorzata Krośnicka, Magdalena Lipka-Kozanka, Anna Mietelska, Hanna Wojciechowska-Schwarz
Prawo: Elżbieta Wichrowska (planer), Aleksandra Adamiak, Anita Czerska
Podróże: Paweł Zapała (planer), Agnieszka Bartnikowska
HUB FOTOEDYCJA
Lider: Agata Zasada
Koordynatorzy: Emil Przygodzki, Magdalena Wojno
HUB GRAFICZNY
Dyrektor: Robert Latek
Liderzy: Agnieszka Andrzejewska, Michał Leuszniewicz, Wojciech Makowski
Koordynatorzy: Małgorzata Kaptur, Bartłomiej Raźny
Graficy: Leszek Chyliński, Jacek Czekała, Anna Fortuna, Robert Kowalczyk, Monika Grunt-Maj, Grażyna Szulkowska, Robert Zalewski

Wydawnictwo Bauer Sp. z o.o. Sp. j., ul. Motorowa 1, 04-035 Warszawa

Prezes Zarządu: Tomasz Namysł
Członkowie Zarządu:
Andrzej Choynowski, Marek Lasota

Director, Publishing Management / Dyrektor Pionu Wydawniczego Marek Lasota
Publisher/Wydawca: Magdalena Kotowska
Dyrektor Produkcji: Piotr Orełko

Dyrektor Biura Reklamy: Izabela Sarnecka
Biuro Reklamy: ul. Motorowa 1, 04-035 Warszawa
www.reklama.bauer.pl
katarzyna.kilanowska@bauer.pl

Dyrektor Public Relations: Maciej Brzozowski

Dyrektor ds. Dystrybucji i Obsługi Klienta:
Piotr Ludwicki; e-mail: piotr.ludwicki@bauer.pl
Prenumerata redakcyjna krajowa i zagraniczna:
67 210 86 05, e-mail: prenumerata@bauer.pl

Zamówienia na prenumeratę w wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie: **www.czytelnia.pl**

Okładka: Adobe Stock
Druk: Walstead Kraków Sp. z o.o.
Copyright:
Wydawnictwo Bauer Sp. z o.o., Sp. j., Warszawa
Wydawnictwo jest członkiem Polskiej Izby Wydawców. Rozpowszechnianie wszelkich materiałów redakcyjnych bez zgody Wydawcy jest zabronione. Wydawca ostrzega P.T. Sprzedawców, że sprzedaż aktualnych i archiwalnych numerów czasopisma po innej cenie niż wydrukowana na okładce jest działaniem na szkodę Wydawcy i skutkuje odpowiedzialnością sądową. Za treść ogłoszeń redakcja ponosi odpowiedzialność w granicach wskazanych w ust. 2 art. 42 ustawy Prawo prasowe. Wszelkie skargi, reklamacje i pytania dotyczące publikowanych reklam należy kierować na adres: **reklama@bauer.pl**

Fotorealistyczne obrazy w tym wydaniu, które zostały wygenerowane lub zmodyfikowane przy użyciu sztucznej inteligencji, oznaczamy następującym symbolem ✦

Fot.: Shutterstock (3)

To przekonanie może szkodzić niektórym kwiatom

Czy to prawda, że wszystkie rośliny doniczkowe co jakiś czas trzeba przestawiać tak, by słońce docierało do nich z różnych stron?

Katarzyna, e-mail

• Rośliny rosną w kierunku światła, więc wyciągają pędy do okna i rzeczywiście niektóre okazy warto obracać, by pędy nadmiernie się nie wydłużały. Bez tego mogą się przechylać, rosnąć nierównomiernie, mieć gęstsze ulistnienie po jednej stronie.

• Istnieją jednak gatunki, które źle znoszą takie zmiany. Nie powinno się obracać azalii, kamelii i kaktusów z zawiązanymi pąkami, gdyż mogłyby zrzucić kwiaty. Na wszelkie zmiany miejsca źle reagują też: grudniki, hoje, stefanotisy i fikusy benjamina.

• Poza tym niektóre rośliny ustawione np. przy ścianie mogą po prostu wyglądać lepiej, gdy ich jedna strona jest bardziej wyeksponowana.

O czym trzeba pamiętać przy przesadzaniu lawendy?

Chciałbym przenieść lawendę w inne miejsce. Kiedy najlepiej to zrobić?

Tomasz Bramowski, e-mail

• Najlepszy czas to wrzesień i październik lub wczesna wiosna, gdy jest jeszcze w miarę wilgotno i nie za ciepło. Wówczas roślina dobrze się przyjmie i będzie miała czas na regenerację oraz wzrost.

• Ważne, aby zabieg przeprowadzać po zakończeniu kwitnienia lub przed rozpoczęciem intensywnego, wiosennego wzrostu.

• Warto wykopać roślinę z bryłą ziemi, w której rosła.

Chcesz zapytać o poradę? Napisz do nas!
Potrzebujesz wskazówek? Jesteśmy tu dla Was! ogrody@bauer.pl

przyjaciółka EKSPERT poleca

Nowe wydanie

112 przepisów czytelniczek

DO KUPIENIA W DOBRYCH PUNKTACH SPRZEDAŻY PRASY, URZĘDACH POCZTOWYCH ORAZ NA czytelnia.pl

REKLAMA

Jesienią bez dobrej taczki ani rusz. Lekka jak piórko? Trwała i mocna? A może pojemny transporter? Pomożemy wybrać najlepszą!

Wygodne *taczki ogrodowe*

kubełkowa

Prosperplast Load&Go 55L
cena: ok. 52 zł, LEROY MERLIN
- pionowa taczka z tworzywa sztucznego, dwukołowa z pojedynczym uchwytem

Kiedy się sprawdzi?

- waży niespełna 2 kg, **idealna dla osób niezbyt silnych**
- konstrukcja **odciąża nadgarstki podczas przewożenia ładunku**

Do czego się nie nadaje?

- **do wożenia ciężkich przedmiotów** – mokrej, gliniastej ziemi, kamieni
- **do jazdy po miękkim gruncie, piasku** – małe, twarde kółka grzęzną

Zalety warte uwagi

- jest **stabilna i najmniej obciąża kręgosłup**
- **lekka do podniesienia**, łatwo ją przechylić i opróżnić
- można ją przechowywać w pionie, **zajmuje niewiele miejsca**

Jakie ma wady?

- tworzywo pod wpływem promieniowania UV i niskich temperatur **może z czasem robić się kruche**

koleba

Skiva SB-T1 90L
cena: ok. 228 zł, OBI
- stalowa, klasyczna taczka spawano-skręcana na pneumatycznym pojedynczym kole

Kiedy się sprawdzi?

- **bardzo wytrzymała**, można nią przewozić ciężkie ładunki, (do 100 kg)
- **zwrotna**, łatwo wykręcić nią w miejscu i w wąskich przejściach

Do czego się nie nadaje?

- to **taczka do zadań specjalnych**, wymaga sporej siły fizycznej, więc nie jest wygodna przy drobnych, lekkich pracach ogrodowych

Zalety warte uwagi

- amortyzujące nierówności **koło pneumatyczne na łożysku**
- **nadaje się do przewożenia ciężkich i gęstych materiałów**, takich jak mokra ziemia, piasek, gruz
- **odporna na korozję**, elementy skręcane **można serwisować**

Jakie ma wady?

- **taczka jest ciężka**, waży ok. 17 kg
- przy jednym kole i ciężarze **balansowanie obciąża nadgarstki i plecy**

transporter

Hagsen 120L
cena: ok. 330 zł, ROLMARKET
- dwukołowy transporter z tworzywa sztucznego, z pneumatycznymi kołami i aluminiowymi uchwytami

Kiedy się sprawdzi?

- **do przewożenia odpadów o dużej objętości**, jak liście, trawa, słoma
- **na nierównym terenie**, bo ma duże 12 calowe, pneumatyczne kółka

Do czego się nie nadaje?

- taczka **ma 120 l pojemności, ale tylko 50 kg nośności**, cięższych materiałów, np. mokrej ziemi nie wolno ładować po brzegi

Zalety warte uwagi

- **prowadzi się prosto**, nie obciążając przy tym rąk i pleców
- **ogromna misa** pozwala przewieźć lekkie, ale zajmujące dużo miejsca odpady za jednym kursem
- **wygodna na nierównym terenie**

Jakie ma wady?

- jest **droga**
- **trudno się skręca w ciasnych przejściach** i między grządkami

Fot.: materiały prasowe (3); Adobe Stock

Znalezione w sklepie

Cholesterol pod kontrolą

PROMOCJA

Suplement diety z ekstraktem z bergamoty, czosnku i witaminą C dla dorosłych. Bez glutenu i laktozy, odpowiedni dla wegan i wegetarian. Czosnek pomaga utrzymać prawidłowy poziom cholesterolu i wspiera mikrokrążenie, a witamina C wspiera funkcjonowanie naczyń krwionośnych. Bergamil Forte, ok. 27 zł/30 kapsułek

Skuteczne odkwaszanie

Kreda ogrodnicza z kwasami humusowymi przeznaczona jest do odkwaszania wszystkich typów gleb. Szybko reguluje pH, poprawia strukturę i żyzność podłoża. Więcej informacji na stronie ogrod2001.pl

Uszak na bukiety

Suszki i trawy wprowadzą jesienny klimat. Niskie kompozycje dobrze wyglądają w uroczym szklanym wazonie IKEA PS z „uszkami" i zaokrągloną formą. Myj go ręcznie. 59,99 zł

Moc natury

„Aromaterapia dla kobiet" – Eliane Zimmermann i Sabrina Herber są autorkami ok. 250 prostych przepisów dla ciała i duszy. PMS, cykl, menopauza, psychika… Rośliny mogą cię wesprzeć. Wyd. Jedność, ok. 30 zł

Słodkie co nieco

Cukierki Reutter zawierają ekstrakt z kwiatów i koncentrat z owoców czarnego bzu oraz witaminę C. Mają delikatny, owocowy smak, który sprawdzi się, gdy mamy ochotę na coś małego i słodkiego. ok. 11 zł/50 g

Liście lecą z drzew

Poręczny worek na liście, igły… Składany na płasko z zapięciem na rzepy. Ma 2 uchwyty do przenoszenia oraz 2 dodatkowe uchwyty na dnie ułatwiające opróżnianie. LIDL, 24,99 zł/85 l

Do roślin zielonych

Nawóz organiczno-mineralny z wermikompostu (dżdżownice kalifornijskie) BOPON Natural - Biohumus do roślin ozdobnych poprawia glebę, odżywia rośliny i wspiera intensywny wzrost. Więcej na bopon.pl

Chwila wyciszenia na tarasie

Taras może być ulubionym miejscem także jesienią. Zestaw Costway (2 fotele bujane + stolik) jest odporny na UV i zmienną pogodę, łatwy w czyszczeniu i wygodny do wieczornego relaksu. Więcej na COSTWAY.PL

Czas na herbatkę!

Na jesienny spleen: aromatyczna herbata sączona z pięknej porcelany to doskonały duet. Kolekcja Fryderyka Ivory marki Chodzież zachwyca subtelnymi reliefami inspirowanymi naturą i delikatnym złotym wykończeniem. Więcej na porcelana.pl

Fot.: 123RF/Picsel; Adobe Stock; mat. prasowe

Kwiatowa panorama

miara gruntu
farsz zawinięty w naleśnik
scena dla tresera lwów
impreza na powietrzu
szafran
jodła, świerk
całkowita klęska wojsk
mrzonka
zwolennik jakiejś doktryny
niejedna w partyturze
zbędny ciężar
blacha praczki
karny podatek
władca Kuwejtu
na czele klasztoru
z desek dla Burka
jachtem po morzu
8
brzmi na ringu
lubi życie rodzinne
zasypka
czworokąt
czepliwe zapięcie
buddyjski duchowny
odcień koloru
samochód
lanca, włócznia
7
jedzona łyżką
zalała Pompeje
koń maści czarnej
odmiana agatu
arbiter
1
koniec wyścigu
owijany wokół szyi
5
chodzi w turbanie
izba parlamentu
runda rozmów
pogłoska
brana u krawca
opakowanie maści
zwana łzami poranka
wolne od zajęć
główna w filmie
arka
może się dłużyć
wentyl
płocha w lesie
składnik czekolady
na Wigilię w galarecie
kłopoty, tarapaty
jaskrawa papuga
3
pożywienie dla zwierząt
pistolet maszynowy
zawodnik w korridzie
hałas, zgiełk
opary nad wulkanem
dokuczliwy latem
dziecięcy figiel
wystąpienie rzeki z brzegów
skąpy, damski kostium plażowy
warzywo na mizerię
występuje w teatrze
włókno z Torunia
płoną w kominku
podłużne ciastko z kremem
wawelski gobelin
miejsce zebrań masonerii
kategoria
jedno ze zbóż
plama na sumieniu
pochodzenie, rodowód
4
elegancja, wytworność
miłościwie panujący
czarny materiał żałobny
obficie się pieni
pora wakacji
wysyłany w kopercie
pinczer karłowaty
2
długi ogon sukni
6
groźna przepowiednia
wygnana z raju
pojemna na zakupy
odpad spod struga
zachcianka

1	2	3	4	5	6	7	8

Fot.: Adobe Stock

SIŁA NATURY.
PROSTO ZE SKAŁY.

DOSTĘPNY W APTEKACH I ZIELARNIACH

Zacznij dzień z uczuciem świeżości, które zostaje z Tobą na dłużej.

Super Deo to naturalny dezodorant ze skały — prosty, elegancki, uniwersalny. Bezzapachowy, dla Niej i dla Niego.

Mała forma, która staje się częścią Twojego codziennego rytuału.

Reutter *– ponad 100 lat zaufania. Dostępny w aptekach i zielarniach.*

Producent: Reutter GmbH Dystrybutor: P.P.H.U. IZAKPOL, ul. Dąbrowskiego 5, 96-300 Żyrardów, izakpol@go2.pl

CHRONOS

ARCHITEKTURA OGRODOWA

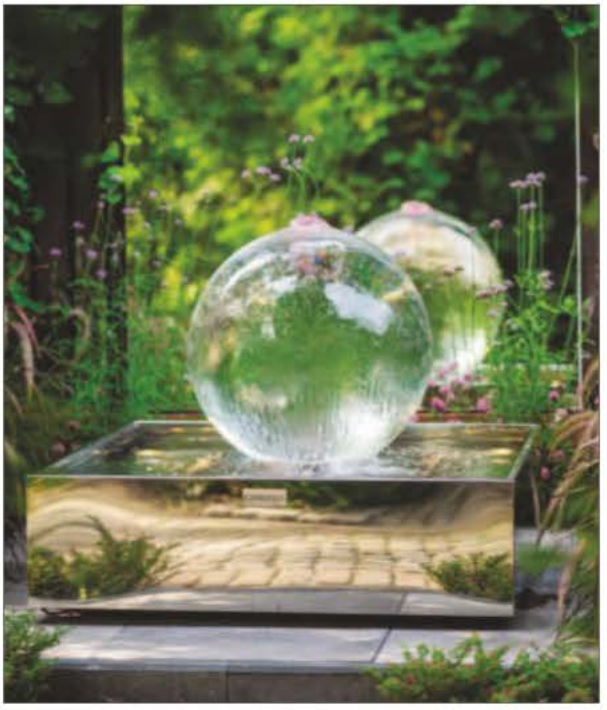

ŚCIANY WODNE • FONTANNY KLASYCZNE I NOWOCZESNE • FONTANNY DO WNĘTRZ
DONICE • KWIETNIKI • POSTUMENTY • ŁAWKI • RZEŹBY OGRODOWE • ZEGARY SŁONECZNE

HELMAR SP. Z O.O., 05-806 KOMORÓW, LIPOWA 4, T. 22 758 03 86; 607 457 145 DO 7

WWW.CHRONOS.COM.PL